

Nr 392.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående dyrtidstillägg för år 1920 åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter; given Stockholms slott den 5 mars 1920.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att *dels* godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg under år 1920 åt vissa grupper av lärare;

dels medgiva, att Kungl. Maj:t må utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa allmänna grunder må finnas erforderliga;

dels för bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg enligt berörda allmänna grunder anvisa på tilläggsstat för år 1920 under åttonde huvudtiteln ett förslagsanslag av 37,850,000 kronor;

dels ock medgiva, att i de fall, då landsting, kommun eller annan myndighet för år 1920 anvisat medel för beredande av dyrtidstillägg åt lärare, till vilken sådant tillägg enligt sålunda föreslagna allmänna grunder skulle utgå av statsmedel, det må ankomma på landstinget, kommunen eller myndigheten att av det till dyrtidstillägg utgående statsbidraget tillgodoföra sig den del, varmed i de särskilda fallen summan av statsbidraget och ortsbidraget överstiger det belopp, vilket skulle utgå såsom dyrtidstillägg till vederbörande lärare, därest sådant tillägg, med tillämpning i övrigt av berörda allmänna grunder, finge utgå å *antingen* hela minimiavlöningen *eller*, för lärare vid privatläroverk, summan av hela minimiavlöningen och stadgad tillfällig löneförbättring, *eller*, där för lärare vid privatläroverk föreskrift om minimiavlöning saknas, å den kontanta avlöning, som för motsvarande tjänstgöring i medeltal utgått under åren

1913—1915, ökad med stadgad tillfällig löneförbättring, *eller* slutligen, där för lärare vid folkhögskola Kungl. Maj:t funnit skäl göra undantag från eljest i fråga om avlöningarna gällande föreskrifter, å hela de av Kungl. Maj:t för sådana fall stadgade beloppen.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Olof Olsson.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
5 mars 1920.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON,
HOLMQUIST,
OLSSON.

Departementschefen, statsrådet Olsson anförde följande:

Vid anmälan den 7 januari 1920 av regleringen av utgifterna under tilläggsstaten till riksstatens för år 1920 åttonde huvudtitel hemställde jag, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen att, i avbidan på proposition angående dyrtidstillägg under år 1920 åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter, för ändamålet beräkna på tilläggsstat för nämnda år ett förslagsanslag av 37,900,000 kronor. Denna min hemställan blev av Kungl. Maj:t bifallen. Jag erinrade vid sagda tillfälle därom, att ifrågasvarande spørsmål blivit överlämnat till utredning av vissa för ändamålet särskilt tillkallade sakkunniga, vilka vid tiden för statsverkspropositionens avlämnande ännu icke slutfört sitt uppdrag. Efter det de sakkunnigas betänkande numera avlämnats, tillåter jag mig att inför Kungl. Maj:t återupptaga frågan.

Dyrtids-
tillägg för
år 1920 åt
lärare vid
vissa stats-
understödda
undervis-
ningsanstal-
ter.

Dyrtidstill-
lägg m. m. för
åren 1918
och 1919 åt
lärare vid
folk- och små-
skolor, högre
folkskolor,
kommunala
mellanskolor
och vissa små-
skolesemina-
rier.

Sedan åtskilliga år tillbaka hade av statsmedel anslag utgått för beredande av tillfällig löneförbättring åt nästan samtliga lärarkårer vid kommunala, enskilda eller därmed jämförliga allmänna statsunderstödda undervisningsanstalter. För lärarpersonalerna vid folk- och småskolor, högre folkskolor, kommunala mellanskolor och vissa småskoleseminarier hade denna tillfälliga löneförbättring upphört med utgången av år 1918; från och med år 1919 hade nämligen den för dessa lärarkategorier av 1918 års lagtima riksdag beslutade definitiva löneregleringen trätt i kraft.

Då emellertid under senare delen av år 1918 de brydsamma förhållandena gjorde dyrtidens tryck synnerligen kännbart för alla löntagare och i anledning företrädesvis härav 1918 års urtima riksdag sammankallades, hade fråga uppkommit om tillgodoseende i ekonomiskt avseende av, bland andra, lärarna vid folk- och småskolor, högre folkskolor, kommunala mellanskolor och vissa småskoleseminarier. I särskilda till 1918 års urtima riksdag avlåtna propositioner framlade Kungl. Maj:t förslag om extra krigstidstillägg för senare halvåret av 1918 åt de lärare, om vilka nu är tal. Dessa framställningar rönt en välvillig behandling från riksdagens sida, och de av Kungl. Maj:t föreslagna beloppen blevo av riksdagen höjda. Riksdagen visade sig sålunda behjärta de svåra ekonomiska villkor, under vilka ifrågavarande lärare bedrevo sitt arbete, och enligt riksdagens beslut utgingo sålunda — visserligen ej efter samma grunder som för statens befattningshavare — extra krigstidstillägg till kommunalt anställda lärare under senare delen av år 1918.

De svåra ekonomiska förhållandena föranledde emellertid Kungl. Maj:t att jämväl för 1919 års riksdag framlägga förslag om dyrtidstillägg för nämnda år åt lärarpersonalen vid kommunala och enskilda statsunderstödda läroanstalter.

På sätt framgår av det vid Kungl. Maj:ts proposition i ämnet, nr 372, i utdrag fogade statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 11 mars 1919, yttrade dåvarande departementschefen i denna sak, bland annat, följande:

De svåra förhållanden, varmed under kristiden löntagare av alla slag haft att kämpa, äro ännu långt ifrån till ända. Allt fortfarande ställas avsevärda anspråk på staten för tillgodoseende av dess tjänstemän, och till 1919 års riksdag är ställd i utsikt framställning om dyrtidstillägg och dyrtidshjälp åt statens befattningshavare. Billigheten synes mig kräva, att staten även beträffande de kommunala och andra tjänst innehavare, varom nu är fråga, fortsätter på den väg, som en gång beträffs, och genom dyrtidstillägg för år 1919 söker biträda dem i den verkliga bekymmersamma ställning, vari de på grund av dyrtiden befinna sig.

Vid bedömande av frågan, på vad sätt och i vilken utsträckning detta dyrtidstillägg bör utgå, synes mig från början kunna fastslås, att de allmänna grundsatsar,

som varit gällande och eventuellt komma att föreslås för utgående av dyrtidstillägg åt statens befattningshavare, icke i förevarande fall kunna tillämpas. En sådan tillämpning skulle nämligen medföra konsekvenser, vilka såväl i ekonomiska som andra hänseenden icke för närvarande låta sig överskåda. Vid övervägande av spörsmålet rörande de lämpligaste formerna för det dyrtidstillägg jag är sinnad föreslå ävensom i vilken utsträckning detsamma skäligen kan anses böra utgå, har jag stannat för att tillstyrka i stort sett enahanda grunder som de, enligt vilka 1918, respektive 1919 års tillfälliga löneförbättring utgätt och utgår till de olika lärarkårerna.

I nyssberörda proposition, nr 372, åskade Kungl. Maj:t på tilläggsstat för år 1919 anslag för beredande av dyrtidstillägg under år 1919 åt lärare vid, bland annat, folk- och småskolor, högre folkskolor, kommunala mellanskolor och vissa småskoleseminarier, att utgå enligt i propositionen angivna grunder. Dessa grunder, vilka i det väsentliga överensstämde med dem, som voro gällande för 1918 års tillfälliga löneförbättring, inneburo, bland annat, att dyrtidstilläggets storlek skulle i viss mån vara beroende av befattningshavarens försörjningsplikt, i det att högre dyrtidstillägg skulle utgå till befattningshavare med eget äkta barn, som icke uppnått 18 års ålder — dock icke till gift kvinnlig befattningshavare, vars man levde — än till annan eljest likställd befattningshavare.

I en inom riksdagens andra kammare väckt motion framlades förslag i syfte, att de grunder i fråga om dyrtidstillägg och dyrtidshjälp, som av Kungl. Maj:t föreslagits att gälla beträffande statstjänare i allmänhet, skulle på angivet sätt och med viss begränsning vinna tillämpning även på de ifrågavarande lärarkårerna.

Riksdagen anmälde sitt beslut i ärendet i skrivelse nr 8 B, punkt 84, och yttrade därvid följande:

Den väg, som departementschefen anvisat för ett tillgodoseende av ifrågavarande lärarkårer, syntes riksdagen vara den under förhandenvarande förhållanden mest framkomliga. Därmed ville riksdagen dock icke hava sagt, att Kungl. Maj:ts förslag enligt riksdagens förmenande vore ägnat att giva en tillfredsställande lösning av frågan. Fastmera ansåge riksdagen fullgiltiga skäl tala för en höjning av de utav Kungl. Maj:t föreslagna beloppen. Då riksdagen för statens samtliga befattningshavare beviljat dyrtidstillägg för år 1919, ägnade att enligt riksdagens mening på ett tillfredsställande sätt tillgodose dessa, syntes riksdagen billigt, att jämväl de lärarkårer, varom i förevarande proposition vore tal, i något rikligare mått, än vad Kungl. Maj:ts förslag innebure, av staten erhöles dyrtidstillägg såsom bidrag till lindrande av kristidens svårigheter. Vad särskilt anginge lärarna vid folk- och småskolorna, funne riksdagen en höjning av de utav Kungl. Maj:t föreslagna beloppen så mycket mer motiverad, som dessa lärare i mycket ringa utsträckning av vederbörande kommuner tillerkänts dyrtidstillägg utöver sin kontanta avlöning och i de fall, där så skett, i regel med allt för knappt tillmätta belopp.

Vid öfvervägande av storleken av den höjning utöver Kungl. Maj:ts förslag, som lämpligen borde medgivas, hade riksdagen ansett, att man med hänsyn till de statsfinansiella förhållandena ej kunde sträcka sig längre än att vidtaga en ökning av de utav Kungl. Maj:t i varje särskilt fall ifrågasatta beloppen med 50 procent.

Riksdagen hade vidare väl uppmärksammat, hurusom riksdagens beslut innebure beträffande lärarpersonalerna vid folk- och småskolor, högre folkskolor och kommunala mellanskolor ett bibehållande av principen om högre tillägg åt sådana befattningshavare, vilka vore att i viss mån betrakta som familjeförsörjare, än åt andra. Om riksdagen också i frågan om dyrtidstillägg och dyrtidshjälp till befattningshavare i statens tjänst ansett denna princip böra uppgivas, innebure dess bibehållande i förevarande fall enligt riksdagens mening icke någon motsättning mot vad riksdagen beträffande statens tjänst innehavare medgivit, enär de grunder, på vilka det föreliggande förslaget vilade, vore helt andra än de, som skulle gälla statstjänstemännen.

Sedermera utfärdade Kungl. Maj:t den 19 juni och 1 augusti 1919 särskilda kungörelser angående dyrtidstillägg för år 1919 *dels* åt lärare vid högre folkskolor (nr 441), *dels* åt lärare vid egentliga folkskolor (nr 442), *dels* åt lärare vid de av landsting och av städer, som icke deltaga i landsting, underhållna småskoleseminarierna (nr 515), *dels ock* åt lärare vid kommunala mellanskolor (nr 469).

Anförande
till statsråds-
protokollet
den 1 augusti
1919.

Frågan om dyrtidstillägg åt nu omhandlade grupper av lärare upptogs sedermera av min företrädare i statsrådsämberet, vilken till statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 1 augusti 1919 i denna sak anförde följande:

Såsom av riksdagen erinrades, vore de grunder för beredande av dyrtidstillägg åt ifrågavarande lärarpersonal, som då av riksdagen godkändes, helt andra än de, som vunnit tillämpning i fråga om dyrtidstillägg åt statens egna befattningshavare. Det torde emellertid näppeligen kunna bestridas, att dessa ifråga om lärarnas dyrtidstillägg tillämpade grunder icke kunde under de förhållanden, som nu rådde, anses tillfredsställande. Departementschefen ville erinra om att nämnda grunder ledde sitt ursprung från år 1915, då riksdagen med anledning av enskild motion anvisade medel för beredande under år 1916 av tillfällig löneförbättring åt vissa lärare vid folk- och småskolor.

Enligt nämnda grunder vore dyrtidstilläggets storlek i viss mån beroende av befattningshavarens försörjningsplikt, i det att, vad de mera betydande personalgrupperna anginge, befattningshavare med eget äkta barn, som icke uppnått 18 års ålder — dock icke gift kvinnlig befattningshavare, vars man lever — vore berättigad till högre dyrtidstillägg än som utginge till annan eljest likställd befattningshavare. Denna grundsats, att en mera omfattande försörjningsplikt skulle grunda rätt till högre lönetillskott, hade ock under de gångna åren i viss utsträckning följts beträffande statens egna befattningshavare, de nämligen för dessa ett visst slag av lönetillskott, nämligen den s. k. krigtidshjälpen, icke kunnat utgå till andra än dem, som varit familjeförsörjare. Från 1919 års början hade emellertid ändring härutinnan skett, i det att genom beslut av 1919 års lagtima riksdag den förutvarande krigtidshjälpen helt bortfallit. Det

nuvarande dyrtidstillägget till statens befattningshavare vore sålunda icke i någon mån beroende av vederbörandes försörjningsplikt.

Under dessa förhållanden — fortsatte departementschefen — måste det ställa sig tvivelaktigt, huruvida tillräckliga skäl föreläge att beträffande dyrtidstillägget till viss lärarpersonal fortfarande tillämpa en regel, som i fråga om statens egna befattningshavare ansetts icke böra vidare lända till efterföljd. Det torde sålunda vara önskvärt, att en utredning komme till stånd i syfte att klarlägga, huruvida icke överensstämmelse borde i detta hänseende åstadkommas beträffande dyrtidstillägg till å ena sidan statens egna befattningshavare, å andra sidan nu ifrågavarande lärarpersonal.

Men även ur andra synpunkter ansåge departementschefen det vara angeläget, att en närmare utredning ävågabragtes angående ändrade grunder för beredande av dyrtidstillägg till förut omnämnda grupper av lärare. Det borde sålunda övervägas, huruvida — oavsett det särskilda tillskott, som tillkomme vissa familjeförsörjare — de belopp, vilka nu utginge såsom dyrtidstillägg till olika grupper av lärare, vore i förhållande till varandra väl avvägda, och slutligen borde tagas under omprövning, huruvida och i vilken mån en allmän höjning av dyrtidstilläggen borde komma till stånd.

Det var huvudsakligen av statsfinansiella skäl, som departementschefen, då till 1919 års lagtima riksdag avläts proposition angående dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter, ansåg sig icke böra för nu ifrågavarande personal föreslå högre belopp, än som då av Kungl. Maj:t äskades, och dylika skäl hade även för riksdagen varit avgörande, då riksdagen stannat vid den höjning i Kungl. Maj:ts förslag, som sedermera blev riksdagens beslut i ärendet.

Med hänsyn till storleken av den lärarpersonal, det här gällde, vore det uppenbart, att en mera avsevärd höjning av de nu för denna personal medgivna dyrtidstilläggen komme att ställa betydande krav på statskassan. Det syntes emellertid under nuvarande förhållanden vara nödvändigt att, så långt möjligt och rimligt vore, gå dessa krav till mötes. Liksom staten på ett sätt, som väl länge anses tillfredsställande, berett sina egna befattningshavare ekonomisk hjälp under rådande dyrtid, torde det för staten vara ofrånkomligt att bringa även de lärarkårer, det här gällde, ett någorlunda tillräckligt understöd i deras på grund av dyrtiden tryckta ekonomiska läge.

Huru den förbättring av dyrtidstillägget till ifrågavarande personal, som departementschefen sålunda ansåge böra komma till stånd, skulle i detalj genomföras, borde enligt departementschefens mening bliva föremål för särskild utredning. Utöver de särskilda spörsmål departementschefen i det föregående berört borde därvid, syntes det departementschefen, komma under omprövning, huruvida dyrtidstillägget borde, såsom hittills, utgå med ett fast belopp för varje särskild personalgrupp eller huruvida, i likhet med vad som skett i fråga om statens egna befattningshavare, dyrtidstilläggets storlek borde på ett eller annat sätt göras beroende av levnadskostnadernas växling.

Den utredning, varom nu vore fråga, syntes böra omfatta, förutom lärare vid folk- och småskolor, högre folkskolor och kommunala mellanskolor, jämväl lärare vid de av landsting och av städer, som icke deltaga i landsting, underhållna småskoleseminarierna. Sistnämnda lärare hade visserligen genom beslut av 1919 års lagtima riksdag i avlöningshänseende blivit likställda med lärare vid folkskoleseminariernas övnings-skolor, men då dessa vore delaktiga i det dyrtidstillägg, som tillkomme statens befattningshavare i allmänhet, borde givetvis även frågan om dyrtidstillägg åt småskoleseminariernas lärare i detta sammanhang komma under skärskådande.

Utredningen i förevarande ärende ansåge departementschefen böra verkställas av särskilda, inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga.

Tillkallande
av särskilda
sakkunniga.

På departementschefens hemställan fann Kungl. Maj:t gott bemyndiga chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla högst fem sakkunniga för att inom departementet biträda med utredning av frågan om beredande av dyrtidstillägg efter utgången av år 1919 åt lärare vid folk- och småskolor, högre folkskolor, kommunala mellanskolor och vissa småskoleseminarier.

Såsom sakkunniga tillkallades därefter genom särskilda skrivelser den 4 augusti 1919 kanslirådet A. E. M. Ericsson, ledamoten av riksdagens första kammare, lantbrukaren J. Pålsson, ledamoten av riksdagens andra kammare, möbelsnickaren C. R. Jansson, småskollärarinnan Anna Olsson och ledamoten av riksdagens andra kammare, folkskolläraren E. Kristensson. Tillika uppdrogs åt Ericsson att såsom ordförande leda de sakkunnigas förhandlingar.

Efter det vidare genom beslut den 12 september 1919 departementschefen bemyndigats att i mån av behov tillkalla särskilda personer för att vid behandlingen av särskilda frågor biträda de sakkunniga, tillkallades genom skrivelser den 26 september 1919 rektorn vid kommunala mellanskolan i Malmö M. E. Svanlund, rektorn vid högre folkskolan med handelsundervisning för flickor i Göteborg Signe Westelius, lärarinnan vid Stockholms stads folkskolor Maria Götilda Jönsson och föreståndaren för småskoleseminariet i Kristinehamn K. G. Jonsson.

Till de sakkunniga överlämnade framställningar.

Åtskilliga till Kungl. Maj:t inkomna framställningar om beredande av dyrtidstillägg eller andra förmåner för de lärargrupper, varom nu är fråga, hava sedermera överlämnats till de sakkunniga, nämligen

1) skrivelse av den 6 september 1919 från centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening angående dels dyrtidstillägg för år 1920, dels ock tillfällig löneroglering för lärarpersonalen vid folk- och småskolor;

2) framställning av den 29 augusti 1919 från läroverksöverstyrelsen i anledning av skrivelse från de kommunala mellanskolornas rektorsförening angående tillfällig löneförbättring;

3) skrivelse av den 11 september 1919 av bestyrelsen för Sveriges kommunala ungdomsskolors lärarförenings allmänna möte i Göteborg den 10—11 augusti 1919 angående dyrtidstillägg och tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalerna vid kommunala mellanskolor och högre folkskolor; samt

4) framställning från åtskilliga lärare vid av landsting upprättade småskoleseminarier angående tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg.

Utvidgat uppdrag åt de sakkunniga.

I skrivelse den 4 oktober 1919 hemställde läroverksöverstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt de sakkunniga att utreda, bland annat,

frågan om dyrtidstillägg efter utgången av år 1919 åt den i tjänst varande lärarpersonalen vid under läroverksöverstyrelsens inseende stående privatläroverk.

Vidare anhöll i skrivelse den 6 oktober 1919 centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att, intill dess omorganisation av skolväsendet genomförts och ny lönerreglering skett, tillförsäkra lärarkåren vid de enskilda läroanstalterna, bland annat, dyrtidstillägg från och med år 1920 att utgå efter samma grunder som till tjänstemännen vid statens centrala verk. Läroverksöverstyrelsen överlämnade med skrivelse den 14 oktober 1919 denna framställning till Kungl. Maj:t.

Genom särskilda Kungl. Maj:ts beslut den 24 oktober 1919 anbefalldes de sakkunniga att i samband med fullgörandet av det åt de sakkunniga lämnade uppdraget avgiva utlåtanden i berörda ärenden.

Sedan vidare styrelsen för svenska folkhögskolans lärarförening i skrivelse den 24 september 1919 anhållit, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen göra framställning om beviljande åt folkhögskolans lärarpersonal av dyrtidstillägg efter samma grunder, som i sådant hänseende komme att gälla för statens egna befattningshavare, mot villkor att landsting, kommuner eller enskilda bidroge med en tredjedel av det sålunda beslutade dyrtidstillägget, erhöilo de sakkunniga genom Kungl. Maj:ts beslut den 24 oktober 1919 befallning att i samband med förut lämnat uppdrag avgiva utlåtande i detta ärende.

Att biträda de sakkunniga vid behandlingen av senast omförmälda frågor tillkallades genom särskilda skrivelser den 22 november 1919 föreståndaren för Värmlands läns folkhögskola J. A. H. Heden samt rektorn vid läroanstalten Ateneum för flickor i Stockholm A. Bruno.

De sakkunniga hava avgivit ett den 31 januari 1920 dagtecknat utlåtande och förslag i anledning av de frågor, vilka till dem överlämnats.

Till belysande av de spörsmål, som ingå i de sakkunnigas uppdrag, hava de sakkunniga till en början lämnat en redogörelse för tillkomsten av gällande avlöningsbestämmelser för de lärargrupper, om vilka nu är fråga. Därvid har särskild uppmärksamhet ägnats de åtgärder, som under de senare åren av statsmakterna vidtagits för beredande åt personaten av vissa tillskott till den ordinarie avlöningen, såsom tillfällig löneförbättring, extra krigstidstillägg och dyrtidstillägg. Denna redogörelse är fördelad på följande olika huvudavdelningar: 1) folk- och småskolor, 2) högre folk-skolor, 3) kommunala mellanskolor, 4) vissa småskoleseminarier, 5) privat-

De sakkun-
nigas ut-
låtande och
förslag.

läroverk och 6) folkhögskolor. Jag tillåter mig nu allenast hänvisa till den av de sakkunniga i angivna hänseende lämnade redogörelsen.

Då de sakkunniga haft att taga under överbägande, på vilket sätt och i vilken utsträckning de olika grupperna av lärare borde genom åtgärder från statens sida komma i åtnjutande av det tillskott i sina avlöningsförmåner, som kunde anses betingat av dyrtiden, hava de sakkunniga först till besvarande upptagit åtskilliga spörsmål av mera allmän och grundläggande innebörd. Dessa spörsmål gälla, bland annat, *dels* huruvida och i vilken mån de löneförmåner, som nu tillkomma de olika grupperna av personal, må hava blivit fastställda med hänsyn tagen till det av kriget framkallade höjda prisläget och sålunda kunna anses redan innefatta ett visst mått av dyrtidstillägg, *dels* huruvida staten ensam bör bekosta det ifrågasatta dyrtidstillägget eller därvid påkalla medverkan av vederbörande kommuner eller andra läroanstalternas principaler, *dels* ock vilka allmänna grunder böra följas vid den lönetekniska anordningen av det dyrtidsbidrag, som må böra utgå från statens sida.

Dessa spörsmål hava avseende på samtliga nu ifrågavarande lärargrupper men te sig i allt fall mer eller mindre olika för de särskilda gruppernas vidkommande.

Jag kommer att i det följande närmare ingå på dessa frågor under avdelningen om folk- och småskolor och sedermera yttra mig om desamma endast i den mån särskilda förhållanden sådant påkalla. Härvid kommer jag först att angiva den ståndpunkt, till vilken de sakkunniga i varje spörsmål kommit, och tillåter jag mig i avseende å den utförligare motivering, som av de sakkunniga lämnats, eller den närmare utredning, som de sakkunniga i ett eller annat stycke ansett erforderlig, hänvisa till de sakkunnigas tryckta betänkande. Efter en dylik redogörelse ämnar jag för egen del göra det uttalande, som jag anser vara av förhållandena påkallat.

Folk- och småskolor.

Allmänna
synpunkter.
Sakkunniga.
1918 års löne-
reglering i
förhållande
till dyrtiden.

Vid bedömande av frågan, i vad mån de nu till lärarpersonalen vid folk- och småskolor författningsenligt utgående minimiavlönningarna må hava blivit bestämda med hänsyn till rådande dyrtid och huruvida sålunda ett större eller mindre mått av dyrtidstillägg kan anses ingå i dessa avlöningar, hava de sakkunniga kommit till den uppfattningen, att intet tvivel kunde råda därom, att de vid 1918 års lagtima riksdag för ifrågavarande lärarpersonal fastställda avlöningarna måste anses avpassade efter en senare och följaktligen högre prisnivå än de samtidigt

bestämda lönesatserna för de statsanställda lärarna. De kommunalt anställda lärarnas avlöningar hade sålunda varit avsedda att inbegripa ett visst mått av dyrtidstillägg. Frågan därom hade emellertid kommit i ett väsentligt ändrat läge, sedan de statsanställda lärarna genom beslut av 1919 års riksdag kommit i åtnjutande av tillfällig löneförbättring.

Enligt de sakkunnigas mening kommer man verkligheten närmast genom att antaga, att de kommunalt anställda lärarnas år 1918 genomförda löneroglering bör anses någorlunda motsvara prisläget i mitten av år 1914. Under denna förutsättning bör, enligt vad de sakkunniga anföra, givetvis det dyrtidstillägg, varom nu är fråga, grundas på den fördyring, som inträtt efter nämnda tidpunkt.

En av de frågor av mera väsentlig innebörd, som för de sakkunniga framstått att besvara, är spørsmålet, huruvida det lönetillskott, som må bära på grund av dyrtiden tillerkännas de kommunalt anställda lärarna, bör utgå uteslutande av statsmedel eller huruvida kommunerna bära i större eller mindre utsträckning bidra till detsamma. I detta hänseende tillstyrka de sakkunniga, att i förevarande fall det dyrtidstillägg, som må komma att tillerkännas folk- och småskolornas lärarpersonal, må få utgå till denna personal utan att förknippas med något villkor om bidrag av vederbörande kommuner. Det bör sedan bli beroende på dessa att, där förhållandena sådant påkalla, bevilja ytterligare tillskott till avlöningen, och de sakkunniga anse sig kunna förutsätta, att kommunerna ej skola ställa sig ovilliga mot beviljande av dylika tillskott utöver statsbidraget.

De sakkunniga upptaga härefter frågan, huruvida dyrtidstillägget skall utgå lika till familjeförsörjare och icke-familjeförsörjare eller till sin storlek göras beroende av vederbörandes försörjningsplikt, och förklara sig i sådant avseende anse, att de betänkligheter mot den senare anordningen, som tilläventyrs kunde förekomma vid en definitiv löneroglering, nu borde tillmätas mindre betydelse, enär det i förevarande fall gällde exceptionella åtgärder, framkallade av exceptionella förhållanden, och enär det vore avsett, att åtgärderna skulle bli av övergående natur. De sakkunniga föreslå fördenskull sådana regler för dyrtidstillägg åt ifrågavarande lärare, att detta tillägg komme att utgå med högre belopp till vissa familjeförsörjare än till övrig personal. Härvid hava de sakkunniga främst tagit hänsyn till den statsfinansiella sidan av spørsmålet. Såvitt folk- och småskollärarpersonalen angår, innebär de sakkunnigas förslag med tillämpning av angivna princip en besparing för statsverket av i runt tal 12 miljoner kronor i förhållande till vad som skulle krävas, därest icke-familjeförsörjare skulle tillgodoses i samma utsträckning, som de sakkunniga föreslagit beträffande familjeförsörjare.

Förhållandet
mellan stat
och kommun.

Högre dyrtidstillägg
åt familjeförsörjare.

Begreppet
familjeför-
sörjare.

I avseende å huru gränsen mellan familjeförsörjare och icke-familjeförsörjare bör i förevarande fall uppdragas hava de sakkunniga ansett sig böra utgå från de regler, som härutinnan nu äro gällande, och allenast föreslagit sådana jämkningar i dessa regler, som av vunnen erfarenhet eller eljest kunde anses påkallade. De sakkunniga föreslå alltså, att såsom familjeförsörjare må i förevarande avseende anses även den, som underhåller barn, vilket på grund av sjukdom, vanförhet eller lyte är varaktigt oförmöget till arbete; härjämte förordas en ändring av nuvarande bestämmelser rörande rätt till dyrtidstillägg därhän, att till den grupp av befattningshavare, som skulle anses såsom familjeförsörjare och sålunda komma i åtnjutande av högre dyrtidstillägg, hänföres även den, som underhåller fader eller moder. Med familjeförsörjare skulle ävenledes enligt de sakkunnigas mening likställas gift manlig befattningshavare, vars hustru är på grund av sjukdom, vanförhet eller lyte varaktigt oförmögen till arbete, likaså gift kvinnlig befattningshavare, vars man lever men på grund av bristande arbetsförmåga är väsentligt urståndsatt att bidraga till familjens underhåll, och detta vare sig underhåll av barn eller av föräldrar förekommer eller icke.

I fråga om rätten till högre dyrtidstillägg har vidare en viss begränsning föreslagits med hänsyn till sådana fall, då barn, som underhålls av befattningshavare, eller fader eller moder, som åtnjuter dylikt underhåll, själv är i egenskap av befattningshavare eller pensionär berättigad till dyrtidstillägg av statsmedel, likaså då manlig befattningshavares hustru, som på grund av sjukdom, vanförhet eller lyte är varaktigt oförmögen till arbete, eller kvinnlig befattningshavares man, som på grund av bristande arbetsförmåga är väsentligt urståndsatt att bidraga till familjens underhåll, själv äger uppbära dyrtidstillägg av statsmedel vare sig såsom befattningshavare eller såsom pensionär.

Vid bestämmandet av dyrtidstilläggets storlek borde enligt de sakkunnigas mening hänsyn tagas till de förhållanden, som vore rådande vid ingången av varje kalenderkvartal.

Anslutning
till grunderna
för dyrtids-
tillägg åt be-
fattnings-
havare i sta-
tens tjänst.

De sakkunniga framhålla det naturliga och riktiga däruti, att de principer, som varit eller komme att bliva bestämmande i fråga om dyrtidstilläggen till statens egna befattningshavare, finge tjäna till ledning vid uppdragande av de riktlinjer, efter vilka staten skulle medverka till beredande av dyrtidstillägg åt den lärarpersonal vid kommunala m. fl. läroanstalter, varom nu vore fråga. Det vore dock enligt de sakkunnigas uppfattning uteslutet, att dyrtidstillägg av statsmedel skulle till folk- och småskolornas lärarpersonal utgå å hela avlöningen, utan borde som regel dyrtidstillägget utgå i visst förhållande till det statsbidrag, som lämnats till lärarnas avlöning. Beträffande lärarpersonalen vid folk- och

småskolor tillstyrka de sakkunniga, att dyrtidstillägg av statsmedel, beräknat å den del av avlöningen, som motsvarar statsbidraget, får utgå till familjeförsörjare efter enahanda grunder, som gälla beträffande befattningshavare i statens tjänst. Vidkommande icke-familjeförsörjare förorda de sakkunniga, att dyrtidstillägget till dessa, så väl bland lärare vid folk- och småskolor som bland övrig här ifrågavarande personal, måtte genomgående sättas till två tredjedelar av de belopp, som ansåges böra tillkomma familjeförsörjare inom motsvarande grupper.

För bedömande av frågan om i vilken omfattning dyrtidstillägg bör medgivas folk- och småskolornas lärarkår har det uppenbarligen varit av avgörande betydelse att tillse, huruvida de fasta avlöningarna tillmätts oberoende av dyrtiden eller huruvida man kan säga, att ett visst mått av dyrtidstillägg redan ingår i dessa avlöningar. Vid sistnämnda förhållande bör givetvis det dyrtidstillägg, varom nu förslag är väckt, beräknas efter en annan måttstock än om de ordinarie avlöningarna fastställts utan hänsyn till dyrtiden. Jag har vid prövning av den ståndpunkt, till vilken de sakkunniga i detta avseende kommit, ej kunnat finna annat än att de sakkunnigas beräkningsgrunder härutinnan synas rättvisa och att det slutresultat, som därav framgår, torde vara ägnat att på ett tillfredsställande sätt bidra till utjämning av den skillnad, som i förevarande hänseende faktiskt rått mellan ifrågavarande lärarkårer och närmast jämförliga statsfunktionärer.

Departementschefen.

Lika med de sakkunniga anser jag, att något villkor om bidrag från vederbörande kommuner icke bör förbindas med ett eventuellt dyrtidstillägg av statsmedel. Dels har nämligen staten påtagit sig den väsentligaste delen av den kontanta avlöningen åt folk- och småskolornas lärarpersonal, dels har ett dylikt villkor icke tillföre uppställts vid föregående tillfälliga löneförbättringar och dyrtidstillägg åt denna personal. Så mycket mindre vill jag vidare tillstyrka en dylik anordning, som denna skulle medföra ytterligare utgifter för de av kostnader för skolväsendet i många fall synnerligen hårt betungade kommunerna.

Att dyrtidstillägget bör utgå med högre belopp till familjeförsörjare än till icke-familjeförsörjare finner jag vara en av förhållandena väl motiverad anordning, som står i överensstämmelse med den grundsats, som förut i detta hänseende vunnit tillämpning i fråga om folk- och småskolornas lärarpersonal.

Vad de sakkunniga vidare föreslagit i fråga om de grunder, enligt vilka personalen borde hänföras till den ena eller andra kategorien med hänsyn till förefintlig större eller mindre försörjningsplikt, kan givetvis vara föremål för olika åsikter. Förslaget grundar sig i huvudsak på de bestämmelser, som i detta avseende hittills gällt rörande dyrtidstillägg åt

ifrågavarande personal, dock med vissa av särskilda förhållanden påkallade jämkningar. Såsom de sakkunniga utformat sitt förslag, synes detsamma innebära en god lösning av föreliggande fråga, och ansluter jag mig alltså till detsamma.

Vid bestämmandet av dyrtidstilläggets storlek borde enligt de sakkunnigas mening hänsyn tagas till de förhållanden, som vore rådande vid ingången av varje kalenderkvartal. Vad angår folk- och småskolornas lärarpersonal synes mig erforderlig kontroll över riktigheten av de uppgifter, som skola lämnas beträffande underhåll av barn, underhåll av föräldrar, oförmåga till arbete m. m., utan svårighet kunna utövas vad angår landsbygden genom ordförandena i skolråden, vilka på grund av sin ämbetsställning äga lätthet att verifiera ifrågavarande uppgifter. I de fall, där skolstyrelse finnes, torde det få ankomma på denna styrelse att antingen själv eller genom utsedd person utöva berörda kontroll. I allt fall synes mig denna kontroll icke böra läggas på folkskolinspektörerna, vilkas arbetsbörda är allt för tyngande för att ytterligare belastas med denna formella granskningsuppgift. Beträffande sättet för dyrtidstilläggets utbetalande och rekvisition av medel därtill torde bestämmelser sedermera få utfärdas av Kungl. Maj:t.

De sakkunnigas förslag innebär i övrigt i fråga om dyrtidstilläggets beräkning en anslutning till grunderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst. Jag kommer i det följande att i de särskilda fallen framhålla de omständigheter, som synas mig tala för ett tillstyrkande av de sakkunnigas förslag i denna del. Jag vill allenast här erinra därom, att de sakkunniga vid sina beräkningar utgått från de grunder för dyrtidstillägg åt statens befattningshavare, som gälla senare halvåret 1919 och första halvåret 1920. I det förslag, som i proposition nr 95 blivit förelagt innevarande års riksdag och avser grunder för dyrtidstillägg åt statens tjänstinnehavare för tiden den 1 juli 1920—den 30 juni 1921, äro ifrågasatta vissa ändrade beräkningsgrunder, som skulle i vissa fall resultera i högre dyrtidstillägg för sistnämnda tid — jag tänker härvid särskilt på den föreslagna höjningen av den procent, efter vilken dyrtidstillägget å belopp över 100 kronor i månadslön beräknas, vilken höjning skulle avse en ökning från en tredjedel till hälften av grundtalet. Uppenbarligen böra sistnämnda grunder komma till tillämpning i fråga om dyrtidstillägget till ifrågavarande lärare för senare halvåret 1920.

**Särskilda
bestämmelser.**

Sakkunniga.
Beloppen av
dyrtidstillägg
och samman-
lagd avlöning.

Enligt de sakkunnigas förslag och med beräkning av grundtalet till 141 skulle alltså för manlig ordinarie folkskollärare, vilken är familjeför-sörjare, dyrtidstillägget vid begynnelseavlöningen uppgå till 2,025 kronor 70 öre och den sammanlagda avlöningen alltså till 4,125 kronor 70 öre.

För slutavlöningen skulle dyrtidstillägget belöpa sig till 2,448 kronor 70 öre, vadan sammanlagda slutavlöningen skulle bliva 5,448 kronor 70 öre.

Beträffande kvinnlig ordinarie folkskollärare, vilken icke är familjeförsörjare, skulle dyrtidstillägget i första lönegraden uppgå till 1,287 kronor 80 öre och i fjärde lönegraden till 1,475 kronor 80 öre. Sammanlagda begynnelseavlöningen skulle alltså bliva 3,187 kronor 80 öre och sammanlagda slutavlöningen 3,975 kronor 80 öre.

För »ordinarie» småskollärarynna, som icke är familjeförsörjare, skulle dyrtidstillägget å begynnelseavlöningen uppgå till 1,015 kronor 20 öre och sammanlagda begynnelseavlöningen alltså till 2,215 kronor 20 öre; dyrtidstillägget å slutavlöningen skulle belöpa sig till 1,231 kronor 40 öre och sammanlagda slutavlöningen alltså till 2,881 kronor 40 öre.

Dyrtidstillägget till extra ordinarie och vikarierande lärare skulle enligt de sakkunnigas förslag beräknas å nio tiondelar av det stadgade arvodet.

De grundsatser, som vunnit tillämpning beträffande dyrtidstillägg under tjänstledighet för befattningshavare i statens tjänst, anse de sakkunniga böra i huvudsak bliva bestämmande även i fråga om lärare vid folk- och småskolor. I fråga om härvid förekommande specialfall tillåter jag mig hänvisa till de sakkunnigas betänkande.

För befattningshavare i statens tjänst gäller, att vid avlöning å två eller flera befattningar dyrtidstillägget beräknas å de sammanlagda avlöningsförmånerna och utbetalas vid den befattning, som medför högsta avlöningen eller, därest avlöningarna äro lika, vid den befattning, till vilken han först blivit befordrad. Enahanda begränsning bör enligt de sakkunnigas åsikt gälla även för nu ifrågavarande lärarpersonal.

Under erinran om en liknande bestämmelse i den hösten 1919 antagna danska Lov om Statens Tjenstemænd har bland de sakkunniga ifrågasatts, huruvida icke även hos oss ett stadgande borde komma till stånd av innehåll, att, där såväl man som hustru äro såsom befattningshavare berättigade till dyrtidstillägg, detta tillägg skall beräknas å sammanlagda beloppet av vederbörandes avlöningar eller, där dyrtidstillägg skall utgå å allenast en del av avlöningen — på sätt av de sakkunniga föreslås beträffande ifrågavarande lärare — å summan av de belopp, å vilka dyrtidstillägg får beräknas. De sakkunniga framhålla emellertid, att, därest en dylik föreskrift skulle komma till stånd beträffande förevarande lärarpersonal, den med lika stort berättigande skulle kunna ifrågasättas att gälla för befattningshavare i statens tjänst. Vid sådant förhållande hava de sakkunniga, utan att göra något principiellt uttalande i frågan, endast velat i detta sammanhang fästa uppmärksamheten härå.

Extra ordinarie och vikarierande lärare.

Dyrtidstillägg under tjänstledighet.

Dyrtidstillägg till innehavare av två eller flera befattningar.

Dyrtidstillägg till äkta makar.

Lärare med
avlöning en-
ligt äldre be-
stämmelser.

Beträffande dyrtidstillägg till lärare, som uppbar avlöning enligt äldre bestämmelser, anse de sakkunniga böra liksom för övriga lärare gälla, att dyrtidstillägget skall beräknas på den del av avlöningen, som motsvarar statsbidraget.

Lärare i slöjd
och hushålls-
göromål.

Lärare i slöjd och hushållsgöromål hava från och med år 1920 erhållit en löneförbättring av mera definitiv karaktär, på grund varav de sakkunniga för de vid folkskolor anställda dylika lärare icke ifrågasatt något dyrtidstillägg, så mycket mindre jämväl som undervisningen i dessa ämnen till stor del ombesörjdes av de vid skolorna anställda lärarna i läsämnen.

Författnings-
förslag.

De allmänna grunder för dyrtidstillägg åt lärare vid folk- och småskolor, som de sakkunniga ansett sig böra förorda, hava de sakkunniga sammanfattat i förslag till kungörelse, avsedd att gälla jämväl i fråga om lärare vid högre folkskolor, kommunala mellanskolor och vissa småskoleseminarier. Tillika hava de sakkunniga för vissa bestämmelser i nämnda förslag förebragt närmare specialmotiveringar. Såväl i avseende å författningsförslaget som beträffande berörda specialmotiveringar tillåter jag mig hänvisa till de sakkunnigas betänkande.

Departement-
chefen.

Jag har redan i det föregående erinrat, hurusom de sakkunniga till grund för sina beräkningar lagt nu gällande grunder för dyrtidstillägg till befattningshavare i statens tjänst. Dessa böra givetvis gälla första halvåret 1920. För senare halvåret 1920 torde beräkning böra göras efter de grunder för dyrtidstillägg åt statstjänstemän, varom förslag nu förelagts riksdagen.

Jag vill här närmare utveckla de skäl, som synas mig tala till förmån för en dylik anslutning till principerna för statsfunktionärernas dyrtidstillägg. Tager man då först i betraktande de avlöningsbelopp, som skulle bliva en följd av ett bifall till mitt förslag, finner man — med utgångspunkt från ett grundtal av 141 — att för ordinarie manlig folkskollärare, som är familjeförsörjare, dyrtidstillägget i första lönegraden skulle uppgå till 2,107 kronor 35 öre och sammanlagda avlöningen alltså till 4,207 kronor 35 öre samt i fjärde lönegraden till respektive 2,633 kronor 85 öre och 5,633 kronor 85 öre; för ordinarie kvinnlig folkskollärare, som icke är familjeförsörjare, skulle dyrtidstillägget i första lönegraden uppgå till 1,326 kronor 90 öre och sammanlagda avlöningen alltså till 3,226 kronor 90 öre samt i fjärde lönegraden till respektive 1,560 kronor 90 öre och 4,060 kronor 90 öre ävensom för »ordinarie» småskollärarinna, som icke är familjeförsörjare, skulle dyrtidstillägget i första lönegraden belöpa sig till 1,015 kronor 20 öre och sammanlagda avlöningen

alltså till 2,215 kronor 20 öre samt i fjärde lönegraden till 1,256 kronor 70 öre och sammanlagda avlöningen till 2,906 kronor 70 öre.

Vid aktgivande på nu anförda siffror kan man ingalunda säga, att de avlöningsbelopp, som framstå ur de av mig tillstyrkta grunderna, visa sig vara för högt tilltagna. Mot själva principen att låta dyrtidstillägget för ifrågavarande lärare till sina grunder ansluta sig till statsfunktionärernas dyrtidstillägg kunna visserligen vissa erinringar göras; så kan framhållas, att den ifrågavarande befattningshavare tillkommande fria bostaden och fria vedbranden jämte övriga naturaförmåner särskilt å landsbygden äro omständigheter, vilka med fog kunde tala för en lägre beräkningsgrund för folkskollärarnas dyrtidstillägg. Vidare kan påpekas, hurusom ett stort antal lärare utöver sin lagstadgade avlöning åtnjuta ej obetydliga tillskott därtill för övertidsläsning och för extra undervisning i vissa övningsämnen, såsom i slöjd, samt för undervisning i fortsättningsskola ävensom genom förening av lärartjänsten med befattningen såsom klockare och organist uppbringa sina inkomster till en lönenivå, som vida överstiger den för lärarlönen ensamt gällande. Anförda förhållanden skulle kunna motivera en beräkning av dyrtidstillägget efter en lägre måttstock än som vedertagits för statens befattningshavare; det kan härvid jämväl erinras, hurusom beräkningen av dyrtidstillägg till prästerskapet i nyreglerade pastorat tagit hänsyn till de naturaförmåner, dessa befattningshavare äro i åtnjutande av.

Vad då först angår den omständigheten, att läraren i denna sin egenskap erhåller ersättning för extra arbete eller att han med sin befattning förenar annan tjänst, synes mig detta vara ett förhållande, vartill jag i detta sammanhang saknar anledning taga hänsyn. Beträffande däremot den erinran, som kan göras angående den roll, den fria bostaden och vedbranden samt övriga naturaförmåner spela i nu förevarande hänseende, vill jag allenast påpeka, hurusom vissa grupper av statstjänare, oaktat de äro i åtnjutande av fri bostad och vedbrand utöver sin kontanta avlöning, likväl äro berättigade till dyrtidstillägg enligt samma grunder som övriga statens befattningshavare, vilka sakna berörda naturaförmåner. Det må vidare framhållas, att en reduktion av det för ifrågavarande lärare föreslagna dyrtidstillägget så till vida är ifrågasatt, att detta tillägg skulle utgå allenast på den del av avlöningen, som motsvarar statsbidraget. Vid ett tillstyrkande av de sakkunnigas grunder ledes jag emellertid framför allt av hänsynen till de avlöningsbelopp, som vid ett bifall till mitt förslag faktiskt skulle komma att utgå. Jag har redan framhållit, att dessa ingalunda synts mig för högt beräknade. Till åskådliggörande härav vill jag lämna ett par belysande jämförelser:

	Begynnelse- avlöning	Slutav- löning
Stationskarl (billigaste ort), inklusive dyrtidstillägg, bostadsersättning	kronor 3,377: 10	4,038: 60
Ordinarie manlig folkskollärare, som är familjeförsörjare, inklusive nu föreslaget dyrtidstillägg	kronor 4,207: 35	5,633: 85
Stationsskrivare (billigaste ort), inklusive dyrtidstillägg och bostadsersättning	4,832: 40	7,478: 40

Angivna siffror äro beräknade beträffande stationskarl och stations-skrivare efter de grunder, som för dessa befattningshavare gälla första halvåret 1920, och i fråga om folkskollärare efter de av mig ovan föreslagna beräkningsgrunderna; folkskolläraren äger därjämte åtnjuta fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning enligt ortens pris. Det framgår av denna jämförelse, att även vid ett bifall till berörda sakkunnigas av mig i princip tillstyrkta förslag folkskolläraren kommer att i avlöningshänseende bli i stort sett sämre tillgodosedd än stationsskrivaren. Med hänsyn till den kostsamma utbildning en folkskollärare numera får vidkännas, kan man ej annat säga än att berörda jämförelse talar till lärarens nackdel och att de grunder, jag förordar, ingalunda äro ägnade att bringa hans kontanta avlöningsförmåner upp till ett belopp, som är mer än skäligt.

Vad de sakkunniga i övrigt föreslagit beträffande särskilda bestämmelser rörande dyrtidstillägg åt lärare vid folk- och småskolor har icke givit anledning till erinran från min sida. Jag tillåter mig vidare hänvisa till det såsom bilaga till detta protokoll fogade förslag till kungörelse med allmänna grunder rörande ifrågavarande dyrtidstillägg. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:tt att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder må finnas erforderliga.

Kostnads- beräkning.

De sakkunnigas detaljberäkningar beträffande kostnaden för dyrtidstillägg åt lärarpersonalen vid folk- och småskolor sluta å ett belopp av 33,642,200 kronor 70 öre. Jag torde i detta hänseende få hänvisa till den vid de sakkunnigas betänkande fogade bilagan IV. På anförda skäl hava emellertid de sakkunniga ansett kostnadssumman kunna i beräkningen nedsättas till 32,400,000 kronor. Vid bifall till de ändrade grunder, som skulle tillämpas i anslutning till förslaget om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, skulle sagda kostnader belöpa sig till i runt tal 33,485,000 kronor.

Högre folkskolor.

Allmänna synpunkter. Sakkunniga. Förhållande till dyrtiden.

Vad de sakkunniga anfört rörande folk- och småskolornas lönereglering och dess förhållande till den då inträdda allmänna prisstegringen anse de sakkunniga böra i huvudsak äga tillämpning jämväl beträffande löneregleringen för de högre folkskolorna. Enligt de sakkunnigas mening bör så-

lunda det dyrtidstillägg, varom nu är fråga, även beträffande de högre folkskolornas lärare avpassas med hänsyn till den fördyring, som inträtt efter mitten av år 1914.

I likhet med vad förut anförts beträffande dyrtidstillägg vid folk- och småskolor, anse de sakkunniga, att ej heller för de högre folkskolornas vidkommande statens bidrag till dyrtidstillägg kan i någon mån göras beroende av kommunernas åtgöranden i sådant avseende. Ej heller borde vid statsbidraget bindas något villkor om tillskott från kommunernas sida till samma ändamål.

På sätt föreslagits beträffande lärare vid folk- och småskolor, anse de sakkunniga, att de grunder, som nu gälla eller framdeles komme att gälla i fråga om dyrtidstillägg till statens befattningshavare, böra i viss utsträckning tjäna till ledning vid bestämmande av de regler, efter vilka dyrtidstillägg av statsmedel skall utgå till de högre folkskolornas lärarpersonal. Principen om högre dyrtidstillägg åt familjeförsörjare än åt icke-familjeförsörjare borde jämväl äga tillämpning beträffande lärarna vid högre folkskolor.

I fråga om folk- och småskolornas lärare hava de sakkunniga förordat, att dyrtidstillägget i regel måtte beräknas å den del av den kontanta avlöningen, som motsvarar statsbidraget. Under erinran, att statsbidraget till de högre folkskolorna beräknades efter andra grunder än till folk- och småskolor, framhålla de sakkunniga, att, vad de högre folkskolorna beträffade, detta bidrag icke kunde utan vidare läggas till grund för beräkning av dyrtidstilläggets belopp. De sakkunniga anse, att överensstämmelse med de regler, som förordats beträffande dyrtidstillägg åt folk- och småskolornas lärare, skulle, vad anginge ämneslärare vid de högre folkskolorna, bäst vinnas därigenom, att dyrtidstillägget till sistnämnda lärare finge beräknas: för ordinarie ämneslärare å ett belopp, motsvarande $\frac{9}{10}$ av den stadgade kontanta begynnelseavlöningen för kvinnlig lärare, ökat med det till lärarens avlöning direkt utgående statsbidraget; för extra ordinarie och vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring å ett belopp, motsvarande $\frac{9}{10}$ av den stadgade kontanta avlöningen; för rektor å ett belopp, motsvarande $\frac{2}{3}$ av det för honom stadgade särskilda arvodet, d. v. s. enahanda belopp som statsbidraget till rektors arvode, och för vikarierande rektor likaledes å ett belopp, motsvarande $\frac{2}{3}$ av det för honom stadgade särskilda arvodet.

Den allmänna anslutning, jag ovan uttalat till de sakkunnigas uppfattning rörande löneregleringens förhållande till dyrtiden, kommunala tillskott och de principiella grunderna för dyrtidstilläggets beräkning, i

Kommunala
tillskott.

Sättet för
dyrtids-
tilläggets be-
räkning.

Departement-
schefen.

vad angår lärarpersonalen vid folk- och småskolor, gäller ävenledes den högre folkskolans lärare. De närmare grunderna för dyrtidstilläggets beräkning för sistnämnda lärare, vilka grunder de sakkunniga av angivna orsaker föreslagit något olika i förhållande till vad i motsvarande hänseende ifrågasatts beträffande folkskollärarpersonalen, synas mig ej heller lämna rum för några befogade erinringar, i all synnerhet som de innebära en principiell överensstämmelse med de för folk- och småskolans lärare föreslagna reglerna.

Särskilda bestämmelser.

Sakkunniga.

Beloppen av dyrtidstillägg och sammanlagd avlöning.

Med tillämpning av de utav de sakkunniga föreslagna grunderna och med utgångspunkt från ett grundtal av 141 skulle för ordinarie manlig ämneslärare vid allmän högre folkskola, vilken är familjeförsörjare, dyrtidstillägget å begynnelseavlöningen uppgå till 2,331 kronor 20 öre och sammanlagda denna avlöning alltså till 5,131 kronor 20 öre, varjämte dyrtidstillägget å slutavlöningen skulle uppgå till 2,895 kronor 20 öre och sammanlagda slutavlöningen sålunda till 6,895 kronor 20 öre. Beträffande ordinarie kvinnlig ämneslärare likaledes vid allmän högre folkskola, vilken icke är familjeförsörjare, skulle i första lönegraden dyrtidstillägget belöpa sig till 1,428 kronor 80 öre och sammanlagda avlöningen till 3,828 kronor 80 öre samt i fjärde lönegraden dyrtidstillägget till 1,710 kronor 80 öre och totalavlöningen till 5,010 kronor 80 öre. I avseende å beloppen av dyrtidstillägg och sammanlagd avlöning för övriga olika befattningshavare vid såväl allmän som yrkesbetonad högre folkskola tillåter jag mig hänvisa till en av de sakkunniga i detta avseende uppgjord tabell.

Timlärare.

De sakkunniga föreslå en utsträckning av dyrtidstillägget av statsmedel till vissa grupper av lärare, vilka under år 1919 ej varit i åtnjutande av dylikt tillägg och till vilkas avlöning några direkta statsbidrag för närvarande ej heller utgå. Detta gäller de vid ifrågavarande skolor anställda timlärare, i fråga om vilka de sakkunniga göra gällande den uppfattningen, att dyrtidstillägg av statsmedel visserligen borde beredas andra lärare än sådana, som hade full tjänstgöring, men att en viss begränsning i detta avseende vore nödvändig. De sakkunniga tillstyrka, att dyrtidstillägg måtte få utgå — förutom till extra ordinarie och vikarierande lärare med full tjänstgöring — jämväl till andra icke ordinarie lärare, som hade en tjänstgöring vid vederbörande läroanstalt av minst 15 undervisningstimmar i veckan. Dyrtidstillägget borde beräknas å ett belopp, motsvarande $\frac{9}{10}$ av den stadgade avlöningen.

Dyrtidstillägg under tjänstledighet m. m.

I avseende å dyrtidstilläggs utgående under tjänstledighet, dyrtidstillägg till innehavare av flera befattningar samt dyrtidstillägg till lärare med avlöning enligt äldre bestämmelser tillstyrka de sakkunniga motsva-

rande stadganden, som föreslagits i samma hänseenden rörande folk- och småskolor.

Såsom ovan erinrats, hava de sakkunniga i sitt författningsförslag rörande dyrtidstillägg åt folk- och småskolans lärare jämväl inrymt lärarpersonalen vid högre folkskolor. I avseende å förekommande specialmotiveringar hänvisar jag till de sakkunnigas betänkande.

Författnings-
förslag.

De sakkunnigas förslag i avseende å dyrtidstilläggens belopp är, såsom nämnts, byggt på de grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, som gälla intill den 1 juli 1920. För senare halvåret 1920 böra följaktligen tillämpas de regler, som föreslagits komma i tillämpning för denna tid åt statens tjänst innehavare. Med hänsyn härtill erfordras en jämkning av de utav de sakkunniga för varje befattningshavare beräknade dyrtidstilläggsbelopp. Med utgångspunkt från ett grundtal av 141 skulle dyrtidstillägget — jag inskränker mig att angiva de två väsentligaste grupperna av lärare vid dessa skolor — för ordinarie manlig ämneslärare vid allmän högre folkskola, vilken är familjeförsörjare, belöpa sig i första lönegraden till 2,487 kronor 60 öre och sammanlagda avlöningen sålunda till 5,287 kronor 60 öre samt i fjärde lönegraden till 3,189 kronor 60 öre och totalavlöningen alltså till 7,189 kronor 60 öre. För ordinarie kvinnlig ämneslärare vid allmän högre folkskola, vilken icke är familjeförsörjare, skulle å begynnelseavlöningen dyrtidstillägget uppgå till 1,502 kronor 40 öre, vadan sammanlagda begynnelseavlöningen skulle bli 3,902 kronor 40 öre, samt å slutavlöningen dyrtidstillägget belöpa sig till 1,853 kronor 40 öre, i följd varav dennas totalsumma skulle bli 5,153 kronor 40 öre.

Departement-
chefen

Vad de sakkunniga dessutom föreslagit i fråga om dyrtidstillägg åt timlärare anser jag mig böra tillstyrka. Då jag jämväl i övrigt ansluter mig till de sakkunnigas förslag, inskränker jag mig nu att hänvisa till det såsom bilaga till detta protokoll fogade förslag till kungörelse med allmänna grunder rörande dyrtidstillägg till, bland andra, lärare vid nu förevarande skolor. Kungl. Maj:t torde böra äga att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder befinnas erforderliga.

De sakkunnigas kostnadsberäkningar i fråga om lärarpersonalen vid högre folkskolor sluta å ett belopp av i runt tal 390,000 kronor; beträffande detaljerna hänvisar jag till betänkandet. Vid bifall till mitt ovan angivna förslag skulle totalkostnaden beträffande dessa skolor erfordra en mindre höjning, vilken torde kunna beräknas till i runt tal 16,000 kronor, vadan slutsumman bör uppskattas till 406,000 kronor.

Kostnads-
beräkning.

Kommunala mellanskolor.

1918 års lönereglering för de kommunala mellanskolorna är i flera hänseenden byggd på ensartade grunder som samma års lönereglering för de nyssberörda högre folkskolorna. Med hänsyn härtill hava de sakkunniga i avseende å dyrtidstillägg till lärarna vid de kommunala mellanskolorna föreslagit i huvudsak samma regler, som ifrågasatts för de högre folkskolornas lärarpersonal. Då jag beträffande de sistnämnda anslutit mig till de sakkunnigas grunder, följer att jag jämväl beträffande de kommunala mellanskolorna anser mig böra godtaga de sakkunnigas förslag. Jag har emellertid beträffande ifrågavarande lärare tillstyrkt tillfällig löneförbättring för år 1920, rörande vilket spörsmål jag anhåller att nu få hänvisa till vad i annat sammanhang anförts. Under återopande av de sakkunnigas betänkande i övrigt inskränker jag mig nu endast att angiva beloppen å dyrtidstilläggen och den sammanlagda avlöningen för de talrikaste lärargrupperna, varvid — med utgångspunkt från ett grundtal av 141 samt med hänsyn till nyssberörda tillfälliga löneförbättring — jag i mitt förslag för senare halvåret 1920 räknat efter de regler, som för nämnda tid äro ifrågasatta för befattningshavare i statens tjänst.

	Sakkunnigas förslag		Departementschefens förslag	
	Dyrtidstillägg	Summa avlöning	Dyrtidstillägg	Summa avlöning
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
<i>Manlig ordinarie ämneslärare, familjeförsörjare.</i>				
Begynnelseavlöning	2,547: 40	5,847: 40	3,213: —	7,013: —
Slutavlöning	3,111: 40	7,611: 40	3,915: —	8,915: —
<i>Kvinnlig ordinarie ämneslärare, icke-familjeförsörjare.</i>				
Begynnelseavlöning	1,541: 60	4,341: 60	1,908: —	5,108: —
Slutavlöning	1,823: 60	5,523: 60	2,259: —	6,359: —

De av de sakkunniga i övrigt föreslagna särskilda bestämmelserna anser jag mig, liksom beträffande lärarpersonalerna vid folk- och småskolor samt högre folkskolor, böra tillstyrka. Jag hänvisar härvid till bilagda förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg till, bland andra, jämväl de kommunala mellanskolornas lärare. De sakkun-

nigas kostnadsberäkningar beträffande de kommunala mellanskolorna sluta å i runt tal 630,000 kronor. Ett bifall till mitt förslag skulle medföra någon höjning; slutsumman torde i runt tal kunna uppskattas till 720,000 kronor.

Vissa småskoleseminarier.

De småskoleseminarier, om vilka nu är fråga, äro allenast sådana, som äro inrättade av landsting eller av stad, som ej deltagar i landsting; utslutna äro sålunda dels statens småskoleseminarier i Murjek och Haparanda, dels ock de enskilda småskoleseminarierna.

Lärarna vid ifrågavarande s. k. landstingsseminarier böra enligt beslut av 1919 års lagtima riksdag vara i avlöningshänseende likställda med lärarna vid folkskoleseminariernas övningsskolor. De sakkunniga hava erinrat, hurusom berörda likställighet blivit väsentligen rubbad genom riksdagens år 1919 fattade beslut om tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen, däribland lärarna vid folkskoleseminariernas övningsskolor.

De allmänna grunder, som av de sakkunniga förordats beträffande dyrtidstillägg åt andra lärargrupper, anse de sakkunniga böra i stort sett vinna tillämpning jämväl i fråga om småskoleseminariernas lärare. Enär statsbidrag till småskoleseminarierna enligt beslut av 1919 års lagtima riksdag skall utgå efter regler, som i allt väsentligt överensstämja med reglerna för statsbidrag till kommunala mellanskolor och högre folkskolor, tillstyrka de sakkunniga, att även i fråga om dyrtidstillägget samma bestämmelser må bliva gällande för småskoleseminariernas lärare, som av de sakkunniga föreslagits beträffande lärarpersonalen vid övriga nyssnämnda kommunala läroanstalter.

Vad de sakkunniga anfört och tillstyrkt i fråga om sättet för dyrtidstilläggets utgående till lärarpersonalen vid ifrågavarande småskoleseminarier synes mig icke kunna giva plats åt några befogade anmärkningar. Jag anser mig böra tillstyrka förslaget härutinnan.

Till belysande av huru dessa grunder skulle te sig vid tillämpningen på ifrågavarande lärare, vill jag angiva beloppen av dyrtidstillägg och sammanlagd avlöning för de vanligast förekommande personalgrupperna. Jag ställer därvid de sakkunnigas förslag vid sidan av det förslag, som jag ämnar förorda med utgångspunkt från ett grundtal av 141 men beträffande senare halvåret 1920 på grundvalen av de regler, som för nämnda tid ifrågasatts för statens befattningshavare.

Allmänna
synpunkter.

Sakkunniga.

Gällande
lönerreglering.

Sättet för dyrtidstilläggets
beräkning.

Departementschefen.

Särskilda
bestämmelser.

	Sakkunnigas förslag		Departementschefens förslag	
	Dyrtidstillägg	Summa av- löning	Dyrtidstillägg	Summa av- löning
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
<i>Manlig ordinarie ämneslärare, familjeförsörjare.</i>				
Begynnelseavlöning	2,594: 40	5,994: 40	2,815: 20	6,215: 20
Slutavlöning	3,158: 40	7,758: 40	3,517: 20	8,117: 20
<i>Kvinnlig ordinarie ämneslärare, icke-familjeförsörjare.</i>				
Begynnelseavlöning	1,541: 60	4,341: 60	1,642: 80	4,442: 80
Slutavlöning	1,823: 60	5,523: 60	1,993: 80	5,693: 80

Vad de sakkunniga i övrigt föreslagit i avseende å dyrtidstillägg åt timlärare, dyrtidstillägg under tjänstledighet, dyrtidstillägg åt innehavare av flera befattningar samt beträffande lärare med avlöning efter äldre bestämmelser anser jag mig böra tillstyrka. De sakkunnigas förslag överensstämmer med den uppfattning, de sakkunniga förut gjort gällande i motsvarande hänseenden beträffande redan omfördälda lärargrupper och till vilken jag redan uttalat min anslutning. Jag tillåter mig i övrigt hänvisa till detta protokoll bifogat författningsförslag, som utom ovan omhandlade lärarkategorier även inrymmer småskoleseminariernas lärarkår.

Kostnadsberäkning.

De sakkunnigas kostnadsberäkning i avseende å småskoleseminarierna slutar å 230,000 kronor. Beträffande detaljerna hänvisar jag till betänkan- det. Enligt mitt förslag skulle kostnaderna stiga något högre; jag beräk- nar förslagsvis 252,000 kronor.

Privatläroverk.

**Allmänna synpunkter.
Sakkunniga.**

Med privatläroverk förstås i detta sammanhang sådana läroanstalter, som åtnjuta understöd från något av de särskilda anslag, vilka ingå i det under åttonde huvudtiteln uppförda gemensamma reservationsanslaget till privatläroverk, således enskilda mellanskolor, högre flickskolor, högre goss- och samskolor samt enskilda lärarinneseminarier. Rådande förhållanden beträffande dessa läroanstalters lönefråga göra — anse de sakkunniga — att frågan om dyrtidstillägg till den här anställda personalen bör betraktas ur väsentligen andra synpunkter än motsvarande spörsmål beträffande re-

dan omförmälda kommunalt anställda lärare. Under det att för sistnämnda lärargrupper ingripande löneregleringar bragts till stånd genom beslut av 1918 och 1919 årens riksdagar, är nämligen frågan om lönereglering för privatläroverkens lärarpersonal ännu svävande. Emellertid har staten på annat sätt bisprungit ifrågavarande lärare, nämligen för år 1919 förmedelst såväl tillfällig löneförbättring som dyrtidstillägg samt för år 1920 förmedelst en tillfällig löneförbättring, som på något undantag när överstiger summan av tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg för år 1919.

De sakkunniga framhålla nu, hurusom vid anförda förhållanden frågan om det dyrtidstillägg, som efter utgången av år 1919 borde beredas privatläroverkens personal, vore vanskelig att bedöma. Å ena sidan vore det angeläget, anse de sakkunniga, att denna personal, i den mån sådant funnes kunna ske, hölles skadeslös för uppskovet med den definitiva löneregleringen, men å andra sidan måste behörig uppmärksamhet ägnas däråt, att de provisoriska åtgärder, som kunde ifrågakomma för upphjälpande av personalens avlöningsförhållanden, icke komme att föregripa den väntade definitiva löneregleringen, helst som denna lönereglering tilläventyrs kunde bliva förknippad med en mer eller mindre genomgripande organisativ omläggning av undervisningsväsendet på ifrågavarande område, särskilt vad flickskolornas verksamhet anginge.

De sakkunniga anse det vidare kunna ifrågasättas, huruvida icke den höjda tillfälliga löneförbättring, som genom beslut av 1919 års lagtima riksdag blev privatläroverkens lärarpersonal tillerkänd för år 1920, ansetts innefatta ett visst mått av dyrtidstillägg.

I motsats till vad förhållandet varit beträffande dyrtidstillägg åt förut omförmälda lärargrupper, hava beträffande lärarpersonalen vid privatläroverken olika förfaringssätt tillämpats i fråga om villkor om bidrag från kommunalt eller enskilt håll. De sakkunniga erinra om de regler, som härutinnan vid olika tillfällen vunnit tillämpning, och tillstyrka, att det dyrtidstillägg, varom nu är fråga, måtte utgå utan att därmed förbindes något villkor om bidrag från kommunalt eller enskilt håll.

Enligt de sakkunnigas mening böra de allmänna grundsatser, som av de sakkunniga förordats beträffande beräkning av dyrtidstillägg för de grupper av lärare, varom förut varit tal, i göriligaste mån vinna tillämpning, även då fråga är om motsvarande förmån för lärarpersonalen vid privatläroverken. Så skulle även här principen om högre belopp åt familjeförsörjare än åt icke-familjeförsörjare upptagas ävensom de allmänna grunder, som gälla eller komma att gälla beträffande dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, såvitt möjligt lända till efterföljd.

Kommunala
tillskott.

Sättet för dyrtidstilläggets
beräkning.

I fråga om å vilken del av avlöningen dyrtidstillägget bör beräknas föreslå de sakkunniga på anförda skäl, att dyrtidstillägget åt privatläroverkens lärare måtte få utgå å ett belopp, motsvarande $\frac{2}{3}$ av summan av föreskriven minimiavlöning och stadgad tillfällig löneförbättring eller, där föreskrift om minimiavlöning saknas, å $\frac{2}{3}$ av summan av den avlöning, som för motsvarande tjänstgöring i medeltal utgått under åren 1913—1915, och den stadgade tillfälliga löneförbättringen.

*Departement-
schefen.*

Att jämväl privatläroverkens lärarpersonal i detta sammanhang bör ifrågakomma till erhållande av dyrtidstillägg finner jag fullt befogat. Jämte det att dyrtidstillägg för år 1919 beredes de kommunalt anställda lärarna, kommo jämväl befattningshavarna vid privatläroverken i åtnjutande därav; få kårer hava dessutom haft sådana brydsamma ekonomiska förhållanden att kämpa mot som just dessa, och ett kraftigt bistånd från statens sida måste enligt min mening här betecknas såsom i högsta grad av behovet påkallat.

Lika med de sakkunniga anser jag icke något villkor om kommunalt eller enskilt bidrag böra förknippas med utgående av dyrtidstillägget. Principerna härför hava förut varit växlande; jag hänvisar härutinnan till de sakkunnigas betänkande. Något sådant villkor har emellertid icke uppställts beträffande 1919 års dyrtidstillägg, och det må erinras, att läroanstalternas principaler i stor utsträckning allaredan måst träda emellan för uppehållande av skolornas verksamhet. Jag räknar med att även för framtiden tillskott till avlöningarna må komma att på frivillighetens väg beviljas.

Beträffande sättet för dyrtidstilläggets beräkning anser jag mig böra godtaga de sakkunnigas förslag, vilket ansluter sig i stort sett till de grunder, som ifrågasatts för övriga lärarkategorier och vilka jag funnit mig böra tillstyrka.

**Särskilda
bestämmelser.**

Belopp av
dyrtidstillägg
och samman-
lagd avlöning.

Till belysande av huru en tillämpning av de sakkunnigas grunder skulle komma att te sig beträffande privatläroverkens lärarpersonal, vill jag meddela följande siffror, varvid jag allenast medtagit de mera betydande personalgrupperna samt — med utgångspunkt från ett grundtal av 141, vilket tal beräknats å allenast ett belopp av 1,000 kronor med hänsyn till att ifrågavarande lärare uppbära sin avlöning, fördelad på endast vissa av årets månader — räknat dels med de sakkunnigas förslag, dels med samma förslag, jämkat för senare halvåret 1920 i anslutning till ifrågasatta nya grunder för dyrtidstillägg för statens befattningshavare för nämnda tid:

	Sakkunnigas förslag		Departementschefens förslag	
	Dyrtidstillägg	Summa avlöning	Dyrtidstillägg	Summa avlöning
	Kronor "	Kronor	Kronor	Kronor
<i>Ämneslärarinna med högre kompetens, icke-familjeförsörjare:</i>				
Begynnelseavlöning	1,232: 45	4,132: 45	1,304: —	4,204: —
Slutavlöning	1,357: 78	4,857: 78	1,460: —	4,960: —
<i>Ämneslärarinna med lägre kompetens, icke-familjeförsörjare:</i>				
Begynnelseavlöning	1,128: —	3,528: —	1,174: —	3,574: —
Slutavlöning	1,295: 11	4,495: 11	1,382: —	4,582: —

I avseende å de närmare bestämmelser rörande dyrtidstillägg åt privatläroverkens lärarpersonal, som de sakkunniga föreslagit, hänvisar jag till betänkandet. Jag ansluter mig i allt väsentligt till vad härutinnan förordas. Vad särskilt angår timlärare må endast erinras, hurusom förslaget ansluter sig till vad för sådana lärare vid andra skolformer ifrågasatts, eller alltså att dyrtidstillägg av statsmedel bör beredas endast sådana timlärare, som hava en undervisningsskyldighet vid vederbörande läroanstalt av minst 15 timmar i veckan.

Vad vidare beträffar den olikhet, som nu förefinnes mellan bestämmelserna rörande grundavlöningen och rörande den tillfälliga löneförbättringen, i det att tjänstgöring, fullgjord i läsavdelning av med skolan förbundet lärarinneseminarium, får medräknas i det ena men ej i det andra fallet, anse de sakkunniga, att beträffande dyrtidstillägget bör föreskrivas, att detsamma må beräknas allenast för tjänstgöring, fullgjord i klasserna över de förberedande, dock med rätt för kvinnlig ämneslärare att på närmare angivet sätt tillgodoräkna sig viss annan tjänstgöring.

I fråga om dyrtidstillägg under tjänstledighet föreslås bestämmelser, avvikande från dem, som förordats beträffande förut behandlade grupper av lärare. Dessa bestämmelser äro avfattade i nära anslutning till dem, som lända till efterrättelse i fråga om 1920 års tillfälliga löneförbättring.

Med tillämpning av de grundsatser, som tillkännagivits i fråga om dyrtidstillägg åt privatläroverkens personal, hava de sakkunniga framlagt författningsförslag i ämnet. I avseende å detta ävensom beträffande de närmare specialmotiveringar, som ansetts erforderliga, hänvisar jag till betänkandet. För egen del anser jag lika med de sakkunniga, att de föreskrifter, som äro erforderliga beträffande privatläroverken, lämpligast sam-

Övriga föreskrifter

Författningsförslag.

manföras i en särskild författning. Förslag till en sådan torde få som bilaga åtfölja detta protokoll. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som må finnas erforderliga för tillämpning av de i författningen stadgade grunder för dyrtidstilläggets utgående.

**Kostnads-
beräkning.**

De sakkunnigas kostnadsförslag beträffande privatläroverken sluta å en summa av 2,410,000 kronor. I avseende å detaljerna i beräkningen hänvisar jag till betänkandet. Den jämkning i grunderna, som skulle bliva en följd av anslutning för senare halvåret 1920 till reglerna för dyrtidstillägget åt statens befattningshavare under nämnda tid, skulle medföra en viss kostnadsökning. Förslagsvis torde slutsumman böra beräknas till 2,570,000 kronor.

**Allmänna
synpunkter.**

Sakkunniga.

Folkhögskolor.

Liksom beträffande övriga lärargrupper anse de sakkunniga, att det dyrtidstillägg för folkhögskolornas lärare, varom nu är tal, bör utgå för kalenderåret 1920. Förslaget innebär i detta hänseende en avvikelse från hittills gällande anordning, enligt vilken dyrtidstillägg och motsvarande förmåner för denna personal utgått för läsår.

Vid bedömande av frågan, huruvida och i vad mån dyrtidstillägg kan anses redan ingå i de år 1919 bestämda avlöningarna för folkhögskolornas lärarpersonal, hava de sakkunniga kommit till den slutsatsen, att berörda avlöningar böra anses innefatta ett visst mått av dyrtidstillägg.

I avseende å villkor om bidrag från landsting, kommuner eller enskilda må erinras, att sådant villkor tillförene städse varit bundet vid förut beviljade förmåner av ifrågavarande slag. Med hänsyn till att folkhögskolornas tryckta ekonomiska läge gjort det nödvändigt för staten att avsevärt bidraga till uppehållande av dessa läroanstalters verksamhet de senaste läsåren, anse de sakkunniga, att anledning icke torde förefinnas att vidare fasthålla vid kravet på bidrag från orterna till dyrtidstillägg åt dessa anstalters personal.

Beträffande sättet för dyrtidstilläggets beräkning anse de sakkunniga, att, i likhet med vad som föreslagits i fråga om andra lärargrupper, de grunder, som skulle gälla för dyrtidstillägg åt statens befattningshavare, böra med vissa begränsningar bliva bestämmande i fråga om dyrtidstillägget även till folkhögskollärarna. Principen högre belopp till familje-

försörjare än till icke-familjeförsörjare borde även här uppehållas. Vidare borde dyrtidstillägget icke beräknas på hela avlöningen utan allenast, såsom i fråga om övriga lärare föreslagits, på en viss del av densamma. I sistnämnda hänseende föreslå de sakkunniga, att, då de från och med år 1920 stadgade minimiavlöningarna torde få anses avpassade efter en något högre prisnivå än den, som var rådande före krigsutbrottet, och då det nu ifrågasatta dyrtidstillägget skulle helt utgå av statsmedel, detta dyrtidstillägg måtte beräknas å ett belopp, motsvarande hälften av de stadgade minimiavlöningarna.

Beträffande folkhögskolornas lärarpersonal vill jag erinra, hurusom genom beslut av de senare årens riksdagar de olika tillskotten av statsmedel till lärarnas avlöning under läsåret 1918—1919 kommit att tillhoppa väsentligt överskrida vad som i motsvarande avseende kommit de vid kommunala läroanstalter och privatläroverk anställda lärarna till del. Vid sådant förhållande är jag fullt ense med de sakkunniga därutinnan, att för år 1919 ytterligare dyrtidstillägg eller annan dylik förmån av statsmedel, utöver vad som för läsåret 1918—1919 utgått till folkhögskolornas lärare, icke nu bör ifrågakomma för denna lärarpersonal.

Departementschefen.

Likaså anser jag, att de sakkunniga med fullt berättigande göra gällande, att de för ifrågavarande lärare år 1919 bestämda avlöningarna i sig inrymma ett visst mått av dyrtidstillägg. En jämförelse med motsvarande befattningshavare vid exempelvis de allmänna läroverken giver oförtydligt vid handen, att de sakkunnigas uppfattning härutinnan måste anses vara fullt befogad.

I avseende å villkor om bidrag från landsting, kommuner eller enskilda vill jag framhålla, att lika litet som jag beträffande privatläroverken ansett fog förefinnas att tillstyrka uppställandet av ett villkor av dylik innebörd, lika litet anser jag, att detta krav bör upprätthållas i fråga om folkhögskolornas dyrtidstillägg. Det frikostiga understödande, som från kommunalt och enskilt håll kommit folkhögskolorna till del, torde, som jag hoppas, ej för framtiden utebliva, utan denna skolform alltjämt få åtnjuta det välförtjänta förtroende och intresse, som speciellt från landsbygden städse visats densamma.

Vad angår sättet för dyrtidstilläggets beräkning finner jag mig böra tillstyrka vad de sakkunniga härutinnan föreslagit. Jag anser mig härvid emellertid böra understryka en av de sakkunniga gjord erinran därom, att med tillämpning i övrigt i samma utsträckning, som för övriga lärargrupper är ifrågasatt, av gällande grunder för dyrtidstillägg till befattningshavare i statens tjänst, ett dyrtidstillägg för folkhögskolornas lärare,

beräknat å hälften av minimiavlöningarna, kommer att avsevärt överstiga hälften av det dyrtidstillägg, som enligt samma beräkningsgrunder skulle utgå å minimiavlöningarnas hela belopp.

Särskilda
bestämmelser.

För åskådliggörande av huru en tillämpning av de sakkunnigas grunder skulle te sig, vill jag angiva beloppen å dyrtidstillägg och sammanlagd avlöning för en särskild grupp av folkhögskolornas lärarpersonal. Jag väljer därvid manliga ämneslärare med fast anställning vid såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs, enär denna grupp både i avseende å talrikheten och med hänsyn till tjänstgöringens omfattning är närmast jämförbar med övriga i denna framställning omförmälda lärargrupper. Beräkningen är gjord efter ett grundtal av 141, varvid, i likhet med vad som skett beträffande privatläroverken, dyrtidstillägg efter det högre procenttalet 141 beräknats å allenast 1,000 kronor av avlöningen (för andra grupper av folkhögskolornas lärarpersonal hava de sakkunniga tillämpat andra beräkningsgrunder, i avseende varå hänvisas till betänkandet, sid. 282); siffrorna för omförmälda manliga ämneslärare skulle i anslutning till grunderna för dyrtidstillägg åt statens befattningshavare te sig på följande sätt:

	Sakkunnigas förslag		Departementschefens förslag	
	Dyrtidstillägg	Summa avlöning	Dyrtidstillägg	Summa avlöning
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
<i>Manlig ämneslärare med fast anställning vid såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs, familjeförsörjare:</i>				
Begynnelseavlöning	1,809: 50	5,509: 50	1,907: 25	5,607: 25
Slutavlöning	2,162: —	7,362: —	2,346: —	7,546: —

Beträffande de av de sakkunniga i övrigt föreslagna särskilda bestämmelserna för dyrtidstillägg åt folkhögskolans lärarpersonal överensstamma de i stort sett med vad i motsvarande hänseenden förordats för andra lärargrupper. Jag inskränker mig att hänvisa till de sakkunnigas betänkande; någon erinran från min sida har förslaget i denna del icke föranlett. Jag hänvisar i övrigt till det av de sakkunniga utarbetade författningsförslaget, vilket torde få såsom bilaga fogas vid detta protokoll.

Även i detta fall torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpning av de i nämnda författningsförslag angivna grunder.

De sakkunnigas kostnadsberäkningar beträffande folkhögskolorna sluta å 375,000 kronor. I fråga om detaljerna hänvisar jag till betänkandet. Den jämkning i grunderna, som skulle föranledas av anslutning för senare halvåret 1920, till reglerna för statstjänstemännens dyrtidstillägg under samma tid, skulle betinga en sammanlagd kostnad av 406,000 kronor.

Sammanfattning.

I det föregående har jag under de särskilda avdelningarna angivit beloppen av dyrtidstillägg och sammanlagd avlöning, som skulle tillkomma de viktigaste lärargrupperna vid bifall till mitt förslag.

Till vinnande av större överskådlighet vill jag här i tabellform sammanföra de belopp, vilka skulle komma att utgå såsom begynnelseavlöning och såsom slutavlöning till manliga och kvinnliga ämneslärare vid de läroanstalter, om vilka nu är fråga. De manliga lärarna hava angivits såsom familjeförsörjare, de kvinnliga såsom icke-familjeförsörjare. Hänsyn har jämväl tagits till den av mig i annat sammanhang föreslagna tillfälliga löneförbättringen för kommunala mellanskolornas lärare. Till jämförelse äro medtagna uppgifter rörande motsvarande avlöning för lärare vid folkskoleseminariernas övningsskolor, om vilka sistnämnda lärare jag allenast vill erinra, att de för dessa befattningar uppställda kompetensfordringarna utgöras av avlagd folkskollärarexamen samt minst fyra års full tjänstgöring vid egentlig folkskola.

	Begynnelse- avlöning.	Slutavlöning.	
	Kronor.	Kronor.	
<i>Manliga ämneslärare</i> (familjeförsörjare):			
Småskola	3,138: 80	3,852: 05	} Dessutom fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning.
Folkskola	4,207: 35	5,633: 85	
Högre folkskola, allmän	5,287: 60	7,189: 60	} Dessutom fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning, minst 500 kronor.
» » yrkesbestämd	5,748: 48	7,650: 48	
Kommunal mellanskola	7,113: —	8,915: —	
Småskoleseminarium.....	6,215: 20	8,117: 20	
Folkhögskola (huvudkurs och fristående kvinnlig kurs).....	5,607: 25	7,546: —	} Dessutom fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning, minst 500 kronor.
Övningsskola vid folkskoleseminarium ...	7,219: 05	9,121: 05	} Samma belopp tillkomma icke-familjeförsörjare.
<i>Kvinnlig ämneslärare</i> (icke-familjeförsörjare):			
Småskola.....	2,215: 20	2,906: 70	} Dessutom fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning.
Folkskola	3,226: 90	4,060: 90	
Högre folkskola, allmän	3,902: 40	5,153: 40	} Dessutom fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning, minst 350 kronor.
» » yrkesbestämd	4,240: 15	5,491: 15	
Kommunal mellanskola	5,108: —	6,359: —	
Småskoleseminarium	4,442: 80	5,693: 80	
Privatläroverk (lärarinna med högre kom- petens)	4,204: —	4,960: —	
Privatläroverk (lärarinna med lägre kom- petens).....	3,574: —	4,582: —	
Övningsskola vid folkskoleseminarium ...	6,172: 95	7,599: 45	} Samma belopp tillkomma familjeförsörjare.

Kostnadsbe-
räkning.

Kostnaderna för det föreslagna dyrtidstillägget hava i det föregående beräknats för lärare vid de olika slagen av läroanstalter uppgå till följande belopp:

folk- och småskolor	kronor	33,485,000
högre folkskolor	»	406,000
kommunala mellanskolor	»	720,000
vissa småskoleseminarier	»	252,000
privatläroverk	»	2,570,000
folkhögskolor	»	406,000

Summa kronor 37,839,000

eller i avrundat tal 37,850,000 kronor.

Det för ändamålet i statsverkspropositionen beräknade anslagsbeloppet utgör, såsom ovan nämnts, 37,900.000 kronor.

Dessa kostnadsberäkningar ävensom de nu föreliggande förslagen till allmänna grunder för ifrågakvarande dyrtidstillägg avse kalenderåret 1920. Beträffande dyrtidstillägget åt befattningshavare i statens tjänst gäller som bekant den anordningen, att härför fastställda grunder äga giltighet till den 1 juli 1920, och att nya grunder äro föreslagna att tillämpas från och med sistnämnda dag. För ändamålet erforderligt anslag är också beräknat med hänsyn härtill. Beträffande dyrtidstillägget åt ifrågakvarande lärargrupper torde det i anslutning till vad nu sagts kunna ifrågasättas, huruvida icke giltighetstiden för berörda allmänna grunder bör utsträckas till och med utgången av första halvåret 1921 eller i varje fall riksdagens medgivande inhämtas därtill, att förskott å dyrtidstillägg till ifrågakvarande lärarpersonal må utbetalas i avräkning på ett eventuellt dyrtidstillägg för år 1921 med belopp, som skulle utgått, därest de nu föreslagna allmänna grunderna fortfarande varit gällande. Något belopp å 1921 års riksstat finnes emellertid nu icke för ändamålet beräknat, vadan en dylik anordning för det närmaste året icke torde kunna vidtagas. Fördelarna av en dylik utsträckning av giltighetstiden för dyrtidstilläggsgrunderna äro dock så i ögonen fallande, att det synes mig vara angeläget att ett kommande år tillse, att icke på grund av frånvaron av anslag för ändamålet en lucka i dyrtidstilläggets utgående — om ock på en kortare tid — uppkommer.

Jag vill till sist beröra ett av de sakkunniga i deras betänkande upptaget spörsmål, nämligen hur bör förfaras, då i en kommun eller ett landsingsområde dyrtidstillägget till lärarna kommer att, genom kumulering av statsbidraget och eventuellt ortsbidrag, utgå med kanske dubbelt så högt belopp som inom en närbelägen kommun eller ett angränsande landsingsområde. Till utjämnande av ett dylikt förhållande anser jag lika med de sakkunniga ett medgivande böra lämnas, att den anslagsbeviljande myndigheten (kommunal eller annan) må av det till dyrtidstillägg utgående statsbidraget tillgodoföra sig den del, varmed summan av statsbidraget och ortsbidraget överstiger det belopp, som skulle utgå som dyrtidstillägg till vederbörande lärare, därest sådant tillägg, med tillämpning i övrigt av nu föreslagna bestämmelser, finge utgå å *hela* minimiavlönningen (eller beträffande privatläroverk och folkhögskolor däremot svarande belopp).

Förhållandet mellan dyrtidstillägg av statsmedel och dyrtidstillägg från orterna

Departements-
chefens
hemställan.

Departementschefen, statsrådet Olsson, föredrog härefter upprättade förslag till

a) kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg under år 1920 åt lärare vid folk- och småskolor, högre folkskolor, kommunala mellanskolor och vissa småskoleseminarier;

b) kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg under år 1920 åt lärare vid privatläroverk; samt

c) kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg under år 1920 åt lärare vid folkhögskolor,

samt hemställde, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna berörda under a)–c) här ovan angivna förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg under år 1920 åt vissa grupper av lärare;

dels medgiva, att Kungl. Maj:t må utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa allmänna grunder må befinnas erforderliga;

dels för bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg enligt berörda allmänna grunder anvisa på tilläggsstat för år 1920 under åttonde huvudtiteln ett förslagsanslag av 37,850,000 kronor;

dels ock medgiva, att i de fall, då landsting, kommun eller annan myndighet för år 1920 anvisat medel för beredande av dyrtidstillägg åt lärare, till vilken sådant tillägg enligt sålunda föreslagna allmänna grunder skulle utgå av statsmedel, det må ankomma på landstinget, kommunen eller myndigheten att av det till dyrtidstillägg utgående statsbidraget tillgodoföra sig den del, varmed i de särskilda fallen summan av statsbidraget och ortsbidraget överstiger det belopp, vilket skulle utgå såsom dyrtidstillägg till vederbörande lärare, därest sådant tillägg, med tillämpning i övrigt av berörda allmänna grunder, finge utgå å *antingen* hela minimiavlöningen *eller*, för lärare vid privatläroverk, summan av hela minimiavlöningen och stadgad tillfällig löneförbättring, *eller*, där för lärare vid privatläroverk föreskrift om minimiavlöning saknas, å den kontanta avlöning, som för motsvarande tjänstgöring i medeltal utgått under åren 1913—1915, ökad med stadgad tillfällig löneförbättring, *eller* slutligen, där för lärare vid folkhögskola Kungl. Maj:t funnit skäl göra undantag från

eljest i fråga om avlöningarna gällande föreskrifter, å hela de av Kungl. Maj:t för sådana fall stadgade beloppen.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gösta Neuendorff.

Förslag

till

KUNGÖRELSE

med allmänna grunder för dyrtidstillägg under år 1920 åt lärare vid folk- och småskolor, högre folkskolor, kommunala mellanskolor och vissa småskoleseminarier.

§ 1.

Lärare vid nedan angivna kommunala läroanstalter äga med de begränsningar och undantag, varom i denna kungörelse förmäles, för år 1920 uppbära dyrtidstillägg av statsmedel å följande del av den i gällande författning stadgade kontanta minimiavlöningen:

a) vid *folk- och småskolor*:

ordinarie lärare vid egentlig folkskola, extra ordinarie folkskol-lärare och biträdande lärare vid egentlig folkskola, lärare vid småskola och lärare vid mindre folkskola ävensom vikarie för sådan lärare, som nu är nämnd: å den del av berörda avlöning, som motsvarar statsbidraget; dock att dyrtidstillägg till extra ordinarie och vikarierande lärare alltid utgår å ett belopp, motsvarande nio tiondelar av den stadgade avlöningen;

b) vid *statsunderstödda högre folkskolor*:

ordinarie ämneslärare: å ett belopp, motsvarande nio tiondelar av begynnelseavlöningen för kvinnlig lärare, ökat med det till lärarens avlöning direkt utgående statsbidraget;

extra ordinarie och vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring samt annan icke-ordinarie lärare, som har en tjänstgöring vid vederbörande läroanstalt av minst 15 undervisningstimmar i veckan: å ett belopp, motsvarande nio tiondelar av den stadgade avlöningen; samt

rektor och vikarierande rektor: å ett belopp, motsvarande två tredjedelar av det för sådan befattningshavare stadgade särskilda arvodet;

c) vid *kommunala mellanskolor*:

ordinarie ämneslärare: å ett belopp, motsvarande nio tiondelar av begynnelseavlöningen för kvinnlig lärare, ökat med det till lärarens avlöning direkt utgående statsbidraget;

extra ordinarie och vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring samt annan icke-ordinarie lärare, som har en tjänstgöring vid vederbörande läroanstalt av minst 15 undervisningstimmar i veckan: å ett belopp, motsvarande nio tiondelar av den stadgade avlöningen;

rektor och vikarierande rektor: å ett belopp, motsvarande två tredjedelar av det för sådan befattningshavare stadgade särskilda arvodet; samt

biträdande föreståndarinna och vikarie för biträdande föreståndarinna: å ett belopp, motsvarande det för sådan befattningshavare stadgade särskilda arvodet;

d) vid *de av landsting och av städer, som icke deltaga i landsting, underhållna småskoleseminarierna*:

ordinarie lärare, som åtnjuter avlöning enligt de från och med år 1920 gällande nya bestämmelserna: å ett belopp, motsvarande nio tiondelar av begynnelseavlöningen för kvinnlig lärare, ökat med det till lärarens avlöning direkt utgående statsbidraget;

ordinarie lärare, som åtnjuter avlöning enligt de år 1919 gällande bestämmelserna: å den del av berörda avlöning, som motsvarar statsbidraget;

extra ordinarie och vikarierande lärare med full tjänstgöring samt annan icke-ordinarie lärare, som har en tjänstgöring vid vederbörande läroanstalt av minst 15 undervisningstimmar i veckan: å ett belopp, motsvarande nio tiondelar av den stadgade avlöningen; samt

rektor och vikarierande rektor, som åtnjuter särskilt arvode enligt de från och med år 1920 gällande nya bestämmelserna: å ett belopp, motsvarande två tredjedelar av berörda arvode.

§ 2.

Dyrtidstillägget beräknas med ledning av det grundtal, som fastställts för bestämmande av dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst. Nytt grundtal äger tillämpning från och med den månad, under vilken Kungl. Maj:ts beslut därom kungjorts, till den månad, under vilken Kungl. Maj:t må komma att fastställa annat grundtal.

§ 3.

Mom. 1. Dyrtidstillägget utgår, på sätt nedan sägs, med högre belopp till familjeförsörjare än till icke-familjeförsörjare.

Mom. 2. Såsom familjeförsörjare anses

a) manlig befattningshavare, som vid början av det kalenderkvartal, vilket omfattar den månad dyrtidstillägget avser, underhåller antingen barn, som icke uppnått 18 års ålder eller som på grund av sjukdom, vanförhet eller lyte är varaktigt oförmöget till arbete, eller fader eller moder; dock ej i sådana fall, då barnet eller fadern eller modern är i egenskap av befattningshavare eller pensionär berättigad till dyrtidstillägg av statsmedel;

b) manlig befattningshavare, vars hustru vid kalenderkvartalets början är på grund av sjukdom, vanförhet eller lyte varaktigt oförmögen till arbete; dock ej i sådana fall, då hustrun är i egenskap av befattningshavare eller pensionär berättigad till dyrtidstillägg av statsmedel;

c) kvinnlig befattningshavare, som vid kalenderkvartalets början är ogift, änka eller frånskild och underhåller barn eller fader eller moder, på sätt under a) sägs; samt

d) kvinnlig befattningshavare, som vid kalenderkvartalets början är gift och vars man är på grund av bristande arbetsförmåga väsentligt urståndsatt att bidra till familjens underhåll; dock ej i sådana fall, då mannen är i egenskap av befattningshavare eller pensionär berättigad till dyrtidstillägg av statsmedel.

Mom. 3. Andra befattningshavare än under mom. 2 sägs anses såsom icke-familjeförsörjare.

Mom. 4. Till familjeförsörjare utgår dyrtidstillägget, därest den del av avlöningen, varå enligt § 1 dyrtidstillägg må beräknas, icke överstiger 100 kronor för månad, efter ett procenttal, som motsvarar grundtalet. Överstiger nämnda del av avlöningen 100 kronor för månad, utgår dyrtidstillägg för det belopp, som utgör 100 kronor för månad, på sätt nyss sagts samt för det belopp, som överstiger 100 kronor för månad, efter ett procenttal, motsvarande för första halvåret 1920 en tredjedel av grundtalet och för andra halvåret 1920 hälften av grundtalet.

Mom. 5. Till icke-familjeförsörjare utgår dyrtidstillägget i varje fall med två tredjedelar av det belopp, som enligt mom. 4 skulle tillkomma vederbörande lärare, därest han vore familjeförsörjare.

§ 4.

Lärare, som är tjänstledig på grund av styrkt sjukdom eller för tjänstgöring till rikets försvar eller för att, på grund av särskilt förordnande eller val, fullgöra offentligt uppdrag eller bestrida befattning i statens tjänst eller tjänstgöra hos riksdagen, dess utskott eller revisorer, äger att utan hinder av sådan ledighet uppbära det dyrtidstillägg, som eljest skolat tillkomma honom. Lärare, som har tjänstledighet av annan anledning, äger icke uppbära dyrtidstillägg, för den händelse statsbidrag prövats icke böra utgå till hans avlöning; i övriga fall skall till honom utgå dyrtidstillägg minskat i samma proportion som förhållandet mellan den under ledigheten uppburna avlöningen och den avlöning, som skolat utgå, därest han icke åtnjutit dylik ledighet.

§ 5.

Mom. 1. Där någon innehar två eller flera befattningar, som i § 1 avses, eller eljest äger såsom innehavare av lärarbefattning vid annan läroanstalt än statens uppbära dyrtidstillägg av statsmedel, skall dyrtidstillägget beräknas å summan av de belopp, å vilka dyrtidstillägg enligt de i sådant hänseende givna bestämmelser må utgå, dock icke i något fall å sammanlagt högre belopp än som motsvarar för första halvåret 1920 600 kronor för månad och för andra halvåret 1920 1,250 kronor för månad; och skall dyrtidstillägget utbetalas vid den befattning, som medför högsta avlöningen, eller, därest avlöningarna äro lika, vid den befattning, till vilken vederbörande lärare först blivit befordrad.

Mom. 2. Åtnjuter lärare dyrtidstillägg såsom befattningshavare i statens tjänst, skall beträffande hans rätt till dyrtidstillägg å befattning, som i § 1 avses, gälla,

att lärare, som är familjeförsörjare, äger uppbära dyrtidstillägg allenast efter ett procenttal, motsvarande för första halvåret 1920 en tredjedel av grundtalet och för andra halvåret 1920 hälften av grundtalet; därest emellertid hans avlöning såsom befattningshavare i statens tjänst understiger 100 kronor för månad, må han åtnjuta dyrtidstillägg enligt denna kungörelse efter ett procenttal, motsvarande grundtalet, dock högst å det belopp, varmed avlöningen understiger 100 kronor för månad; samt

att lärare, som icke är familjeförsörjare, äger uppbära dyrtidstillägg med två tredjedelar av det belopp, som enligt vad nyss är sagt skulle tillkomma honom, därest han vore familjeförsörjare.

Dyrtidstillägg å avlöning såsom befattningshavare i statens tjänst och dyrtidstillägg å avlöning vid befattning, som i § 1 avses, må dock icke beräknas å sammanlagt högre belopp än som motsvarar för första halvåret 1920 600 kronor för månad och för andra halvåret 1920 1,250 kronor för månad.

§ 6.

Dyrtidstillägg av statsmedel utgår icke å gottgörelse för tjänstgöring utöver den årliga lärotid, som i gällande allmän författning kan vara stadgad för olika slag av läroanstalter, liksom ej heller å ersättning för bostad och bränsle.

§ 7.

Om lärare under året avlidit, innan honom tillkommande dyrtidstillägg till fullo utbetalts, övergår hans rätt härutinnan till stärbhuset.

§ 8.

Vad i denna kungörelse finnes föreskrivet med avseende på lärare skall, där ej i särskilda fall annorlunda sägs, äga tillämpning på såväl manliga som kvinnliga lärare.

§ 9.

Till hjälp vid dyrtidstilläggets uträkning utfärdar skolöverstyrelsen nödiga tabeller och anvisningar.

§ 10.

Dyrtidstillägget utbetalas till lärarpersonalen månadsvis i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Förslag

till

KUNGÖRELSE

med allmänna grunder för dyrtidstillägg under år 1920 åt lärare vid privatläroverk.

§ 1.

Mom. 1. Föreståndare och ämneslärare med full tjänstgöring vid sådan enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola eller enskilt lärarinneseminarium, som åtnjuter understöd från det i riksstaten uppförda gemensamma reservationsanslaget till privatläroverk, äger, med nedan angivna begränsningar och undantag, för år 1920 uppbära dyrtidstillägg av statsmedel å två tredjedelar av det belopp, som motsvarar summan av den i gällande författning stadgade kontanta minimiavlöningen och den tillfälliga löneförbättring, som utgår av statsmedel; där föreskrift om minimiavlöning saknas, skall dyrtidstillägget utgå å två tredjedelar av det belopp, vilket motsvarar summan av den kontanta avlöning, som för motsvarande tjänstgöring i medeltal utgått under åren 1913—1915, och berörda tillfälliga löneförbättring.

Mom. 2. Dyrtidstillägg enligt nu angivna regler tillkommer jämväl timlärare och övningslärare vid läroanstalt, som i mom. 1 sägs, dock under förutsättning att lärarens tjänstgöring vid anstalten omfattar minst 15 undervisningstimmar i veckan.

Mom. 3. Dyrtidstillägg beräknas allenast för tjänstgöring, fullgjord i klasserna över de förberedande, dock att kvinnlig ämneslärare med full tjänstgöring må kunna fullgöra intill en tredjedel därav i de förberedande klasserna eller i övningsämnen.

§ 2.

Dyrtidstillägget beräknas med ledning av det grundtal, som fastställts för bestämmande av dyrtidstillägg åt befattningshavare

i statens tjänst. Nytt grundtal äger tillämpning från och med den månad, under vilken Kungl. Maj:ts beslut därom kungjorts, till den månad, under vilken Kungl. Maj:t må komma att fastställa annat grundtal.

§ 3.

Mom. 1. Dyrtidstillägget utgår, på sätt nedan sägs, med högre belopp till familjeförsörjare än till icke-familjeförsörjare.

Mom. 2. Såsom familjeförsörjare anses

a) manlig befattningshavare, som vid början av det kalenderkvartal, vilket omfattar den månad dyrtidstillägget avser, underhåller antingen barn, som icke uppnått 18 års ålder eller som på grund av sjukdom, vanförhet eller lyte är varaktigt oförmöget till arbete, eller fader eller moder; dock ej i sådana fall, då barnet eller fadern eller modern är i egenskap av befattningshavare eller pensionär berättigad till dyrtidstillägg av statsmedel;

b) manlig befattningshavare, vars hustru vid kalenderkvartalets början är på grund av sjukdom, vanförhet eller lyte varaktigt oförmögen till arbete; dock ej i sådana fall, då hustrun är i egenskap av befattningshavare eller pensionär berättigad till dyrtidstillägg av statsmedel;

c) kvinnlig befattningshavare, som vid kalenderkvartalets början är ogift, änka eller frånskild och underhåller barn eller fader eller moder, på sätt under a) sägs; samt

d) kvinnlig befattningshavare, som vid kalenderkvartalets början är gift och vars man är på grund av bristande arbetsförmåga väsentligt urståndsatt att bidra till familjens underhåll; dock ej i sådana fall, då mannen är i egenskap av befattningshavare eller pensionär berättigad till dyrtidstillägg av statsmedel.

Mom. 3. Andra befattningshavare än under mom. 2 sägs anses såsom icke-familjeförsörjare.

Mom. 4. Till familjeförsörjare utgår dyrtidstillägget, därest den del av avlöningen, varå enligt § 1 dyrtidstillägg må beräknas, icke överstiger 100 kronor för månad, efter ett procenttal, som motsvarar grundtalet. Överstiger nämnda del av avlöningen 100 kronor för månad, utgår dyrtidstillägg för det belopp, som utgör 100 kronor för månad, på sätt nyss sagts samt för det belopp, som över-

stiger 100 kronor för månad, efter ett procenttal, motsvarande för första halvåret 1920 en tredjedel av grundtalet och för andra halvåret 1920 hälften av grundtalet.

Mom. 5. Till icke-familjeförsörjare utgår dyrtidstillägget i varje fall med två tredjedelar av det belopp, som enligt mom. 4 skulle tillkomma vederbörande lärare, därest han vore familjeförsörjare.

§ 4.

Lärare, som på grund av sjukdom åtnjutit tjänstledighet eller som varit hindrad att tjänstgöra på den grund, att tjänstgöringen vid skolan i anledning av rådande smittsam sjukdom måst för någon tid inställas, skall icke för denna tid vidkännas avdrag å beloppet av honom eljest tillkommande dyrtidstillägg. Annan tillfällig av vederbörligen styrkt förfall förorsakad frånvaro från undervisningen, icke överstigande sammanlagt åtta dagar av den tid, utbetalningen avser, må icke heller föranleda avdrag å det vederbörande eljest tillkommande beloppet. I andra fall av ledighet än nu nämnts skall dyrtidstillägget minskas i samma proportion som förhållandet mellan den under ledigheten uppburna avlöningen och den avlöning, som skolat utgå, därest läraren icke åtnjutit dylik ledighet.

§ 5.

Mom. 1. Där någon innehar två eller flera befattningar, som i § 1 avses, eller eljest äger såsom innehavare av lärarbefattning vid annan läroanstalt än statens uppbära dyrtidstillägg av statsmedel, skall dyrtidstillägget beräknas å summan av de belopp, å vilka dyrtidstillägg enligt de i sådant hänseende givna bestämmelser må utgå, dock icke i något fall å sammanlagt högre belopp än som motsvarar för första halvåret 1920 600 kronor för månad och för andra halvåret 1920 1,250 kronor för månad; och skall dyrtidstillägget utbetalas vid den befattning, som medför högsta avlöningen, eller, därest avlöningarna äro lika, vid den befattning, till vilken vederbörande lärare först blivit befordrad.

Mom. 2. Åtnjuter lärare dyrtidstillägg såsom befattningshavare i statens tjänst, skall beträffande hans rätt till dyrtidstillägg å befattning, som i § 1 avses, gälla,

att lärare, som är familjeförsörjare, äger uppbära dyrtidstillägg allenast efter ett procenttal, motsvarande för första halvåret 1920

en tredjedel av grundtalet och för andra halvåret 1920 hälften av grundtalet; därest emellertid hans avlöning såsom befattningshavare i statens tjänst understiger 100 kronor för månad, må han åtnjuta dyrtidstillägg enligt denna kungörelse efter ett procenttal, motsvarande grundtalet, dock högst å det belopp, varmed avlöningen understiger 100 kronor för månad; samt

att lärare, som icke är familjeförsörjare, äger uppbära dyrtidstillägg med två tredjedelar av det belopp, som enligt vad nyss är sagt skulle tillkomma honom, därest han vore familjeförsörjare.

Dyrtidstillägg å avlöning såsom befattningshavare i statens tjänst och dyrtidstillägg å avlöning vid befattning, som i § 1 avses, må dock icke beräknas å sammanlagt högre belopp än som motsvarar för första halvåret 1920 600 kronor för månad och för andra halvåret 1920 1,250 kronor för månad.

§ 6.

Dyrtidstillägg av statsmedel utgår icke å gottgörelse för tjänstgöring utöver den årliga lärotid, som i gällande allmän författning kan vara stadgad för olika slag av läroanstalter, liksom ej heller å ersättning för bostad och bränsle.

§ 7.

Om lärare under året avlidit, innan honom tillkommande dyrtidstillägg till fullo utbetalts, övergår hans rätt härutinnan till stärbhuset.

§ 8.

Vad i denna kungörelse finnes föreskrivet med avseende på lärare skall, där ej i särskilda fall annorlunda sägs, äga tillämpning på såväl manliga som kvinnliga lärare.

§ 9.

Till hjälp vid dyrtidstilläggets uträkning utfärdar skolöverstyrelsen nödiga tabeller och anvisningar.

§ 10.

Dyrtidstillägget utbetalas till lärarpersonalen månadsvis i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Förslag

till

KUNGÖRELSE

**med allmänna grunder för dyrtidstillägg under år 1920 åt lärare
vid folkhögskolor.**

§ 1.

Mom. 1. Föreståndare och vikarierande föreståndare vid statsunderstödd folkhögskola samt ämneslärare med fast anställning vid dylik läroanstalt äga, med nedan angivna begränsningar och undantag, för år 1920 uppbära dyrtidstillägg av statsmedel å ett belopp, motsvarande hälften av den i gällande författning stadgade kontanta minimiavlöningen; dock att, där Kungl. Maj:t på grund av särskilda förhållanden funnit skäl göra undantag från eljest i fråga om avlöningarna gällande föreskrifter, dyrtidstillägget skall utgå å hälften av de utav Kungl. Maj:t för sådana fall stadgade beloppen.

Mom. 2. Dyrtidstillägg enligt nu angivna regler tillkommer jämväl extra ordinarie och vikarierande ämneslärare samt lärare i slöjd, hushållsgöromål, gymnastik och sång vid läroanstalt, som i mom. 1 sägs, dock under förutsättning att lärarens tjänstgöring vid anstalten omfattar minst 15 undervisningstimmar i veckan.

Är lärare, som i detta moment avses, anställd även vid statsunderstödd lantmannaskola eller lanthushållsskola eller bådadera, må dyrtidstillägg tillkomma honom, därest hans sammanlagda tjänstgöring vid skolorna uppgår till minst 15 undervisningstimmar i veckan.

Har vid huvudkurs eller fristående kvinnlig kurs tjänstgöringen för sådan lärare, varom nu är fråga, under någon del av tjänstgöringstiden icke omfattat 15 undervisningstimmar i veckan, må dock dyrtidstillägg till honom utgå, såframt sammanlagda antalet av hans undervisningstimmar under kursen uppgått till i medeltal 15 i veckan.

§ 2.

Dyrtidstillägget beräknas med ledning av det grundtal, som fastställts för bestämmande av dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst. Nytt grundtal äger tillämpning från och med den månad, under vilken Kungl. Maj:ts beslut därom kungjorts, till den månad, under vilken Kungl. Maj:t må komma att fastställa annat grundtal.

§ 3.

Mom. 1. Dyrtidstillägget utgår, på sätt nedan sägs, med högre belopp till familjeförsörjare än till icke-familjeförsörjare.

Mom, 2. Såsom familjeförsörjare anses

a) manlig befattningshavare, som vid början av det kalenderkvartal, vilket omfattar den månad dyrtidstillägget avser, underhåller antingen barn, som icke uppnått 18 års ålder eller som på grund av sjukdom, vanförhet eller lyte är varaktigt oförmöget till arbete, eller fader eller moder; dock ej i sådana fall, då barnet eller fadern eller modern är i egenskap av befattningshavare eller pensionär berättigad till dyrtidstillägg av statsmedel;

b) manlig befattningshavare, vars hustru vid kalenderkvartalets början är på grund av sjukdom, vanförhet eller lyte varaktigt oförmögen till arbete; dock ej i sådana fall, då hustrun är i egenskap av befattningshavare eller pensionär berättigad till dyrtidstillägg av statsmedel;

c) kvinnlig befattningshavare, som vid kalenderkvartalets början är ogift, änka eller frånskild och underhåller barn eller fader eller moder, på sätt under a) sägs; samt

d) kvinnlig befattningshavare, som vid kalenderkvartalets början är gift och vars man är på grund av bristande arbetsförmåga väsentligt urståndsatt att bidra till familjens underhåll; dock ej i sådana fall, då mannen är i egenskap av befattningshavare eller pensionär berättigad till dyrtidstillägg av statsmedel.

Mom. 3. Andra befattningshavare än under mom. 2 sägs anses såsom icke-familjeförsörjare.

Mom. 4. Till familjeförsörjare utgår dyrtidstillägget, därest den del av avlöningen, varå enligt § 1 dyrtidstillägg må beräknas, icke överstiger 100 kronor för månad, efter ett procenttal, som motsva-

rar grundtalet. Överstiger nämnda del av avlöningen 100 kronor för månad, utgår dyrtidstillägg för det belopp, som utgör 100 kronor för månad, på sätt nyss sagts samt för det belopp, som överstiger 100 kronor för månad, efter ett procenttal, motsvarande för första halvåret 1920 en tredjedel av grundtalet och för andra halvåret 1920 hälften av grundtalet.

Mom. 5. Till icke-familjeförsörjare utgår dyrtidstillägget i varje fall med två tredjedelar av det belopp, som enligt mom. 4 skulle tillkomma vederbörande lärare, därest han vore familjeförsörjare.

§ 4.

Lärare, som är tjänstledig på grund av styrkt sjukdom eller för tjänstgöring till rikets försvar eller för att, på grund av särskilt förordnande eller val, fullgöra offentligt uppdrag eller bestrida befattning i statens tjänst eller tjänstgöra hos riksdagen, dess utskott eller revisorer, äger att utan hinder av sådan ledighet uppbära det dyrtidstillägg, som eljest skolat tillkomma honom. Lärare, som har tjänstledighet av annan anledning, äger icke uppbära dyrtidstillägg, för den händelse statsbidrag prövats icke böra utgå till hans avlöning; i övriga fall skall till honom utgå dyrtidstillägg, minskat i samma proportion som förhållandet mellan den under ledigheten uppburna avlöningen och den avlöning, som skolat utgå, därest han icke åtnjutit dylik ledighet.

§ 5.

Mom. 1. Där någon innehar två eller flera befattningar, som i § 1 avses, eller eljest äger såsom innehavare av lärarbefattning vid annan läroanstalt än statens uppbära dyrtidstillägg av statsmedel, skall dyrtidstillägget beräknas å summan av de belopp, å vilka dyrtidstillägg enligt de i sådant hänseende givna bestämmelser må utgå, dock icke i något fall å sammanlagt högre belopp än som motsvarar för första halvåret 1920 600 kronor för månad och för andra halvåret 1920 1,250 kronor för månad; och skall dyrtidstillägget utbetalas vid den befattning, som medför högsta avlöningen, eller, därest avlöningarna äro lika, vid den befattning, till vilken vederbörande lärare först blivit befordrad.

Mom. 2. Åtnjuter lärare dyrtidstillägg såsom befattningshavare i statens tjänst, skall beträffande hans rätt till dyrtidstillägg å befattning, som i § 1 avses, gälla,

att lärare, som är familjeförsörjare, äger uppbära dyrtidstillägg allenast efter ett procenttal, motsvarande för första halvåret 1920 en tredjedel av grundtalet och för andra halvåret 1920 hälften av grundtalet; därest emellertid hans avlöning såsom befattningshavare i statens tjänst understiger 100 kronor för månad, må han åtnjuta dyrtidstillägg enligt denna kungörelse efter ett procenttal, motsvarande grundtalet, dock högst å det belopp, varmed avlöningen understiger 100 kronor för månad; samt

att lärare, som icke är familjeförsörjare, äger uppbära dyrtidstillägg med två tredjedelar av det belopp, som enligt vad nyss är sagt skulle tillkomma honom, därest han vore familjeförsörjare.

Dyrtidstillägg å avlöning såsom befattningshavare i statens tjänst och dyrtidstillägg å avlöning vid befattning, som i § 1 avses, må dock icke beräknas å sammanlagt högre belopp än som motsvarar för första halvåret 1920 600 kronor för månad och för andra halvåret 1920 1,250 kronor för månad.

§ 6.

Dyrtidstillägg av statsmedel utgår icke å gottgörelse för tjänstgöring utöver den i gällande allmän författning stadgade årliga lärotiden, liksom ej heller å ersättning för bostad och bränsle.

§ 7.

Om lärare under året avlidit, innan honom tillkommande dyrtidstillägg till fullo utbetalts, övergår hans rätt härutinnan till stärbhuset.

§ 8.

Vad i denna kungörelse finnes föreskrivet med avseende på lärare skall, där ej i särskilda fall annorlunda sägs, äga tillämpning på såväl manliga som kvinnliga lärare.

§ 9.

Till hjälp vid dyrtidstilläggets uträkning utfärdar skolöverstyrelsen nödiga tabeller och anvisningar.

§ 10.

Dyrtidstillägget utbetalas till lärarpersonalen månadsvis i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.